

บทที่ 3

การคุมประพฤติเด็กและเยาวชนโดยส่งไปศึกษาและฝึกอบรม

การฝึกและอบรมเด็กกระทำผิด คือ การแก้ไขเด็กกระทำผิดที่ปรากฏว่าการอบรมภายนอกไม่เป็นผลทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความประพฤติให้ดีขึ้นได้ จึงต้องนำตัวมาควบคุมไว้เพื่อแก้ไขโดยการฝึกและอบรม และเป็นการช่วยให้สังคมปลอดภัยจากการที่แยกตัวเด็กมารับการควบคุม

การริเริ่มจัดให้มีสถานฝึกและอบรมเด็กที่กระทำผิดขึ้นโดยเฉพาะ มีมานานก่อนที่จะมี การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากแนวความคิดที่จะให้มีการปฏิบัติต่อเด็กกระทำผิดแตกต่างจากผู้ใหญ่ ในสมัยที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็ก และไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะชำระคดีเด็กกระทำผิดโดยเฉพาะ เด็กที่กระทำผิดจะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ดังนั้นการจัดตั้งสถานฝึกและอบรมเด็กจึงมีความสำคัญในการช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กกระทำผิดอย่างมาก ซึ่งในการจัดตั้งสถานฝึกและอบรมนี้ สมเด็จพระสันตปาปาคลีเมนต์ที่ 11 (Pope Clement XI) แห่งกรุงโรม เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งสถาบันฝึกและอบรมเด็กกระทำผิดขึ้นในปี ค.ศ. 1704 โดยรับเด็กเข้ารับการฝึกฝนและอบรม 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เด็กกระทำผิดอาญา และ

ประเภทที่ 2 เด็กมีความประพฤติไม่ดี

แต่ทั้งนี้ จะแยกการควบคุมเด็กทั้งสองประเภทไม่ให้ปะปนกัน มีการฝึกให้ทำงานและอบรมกลุ่มเกลาจิตใจด้วยวิธีเอาหลักคำสอนในศาสนามาช่วย ต่อมาประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้นำไปเป็นแบบอย่างในการจัดตั้งสถานฝึกและอบรมเด็กกระทำผิด อาทิเช่น House of Reform and Training Schools , Industrial Schools , Cottage Plan ฯลฯ สถานฝึกและอบรมได้มีวิวัฒนาการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งเป็นที่นิยมแพร่หลายไปทั่วโลก และเมื่อมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น สถานฝึกและอบรมได้เข้าไปมี

บทบาทช่วยเหลือศาล โดยถือเป็นวิธีการสำคัญอันหนึ่งที่ศาลจะใช้แก้ไขสงเคราะห์เด็กกระทำผิด นอกเหนือจากวิธีการคุมประพฤติ¹

สำหรับในประเทศไทยนั้น เมื่อเด็กและเยาวชนซึ่งต้องทว่ากระทำผิด และคดีอยู่ในอำนาจการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวถูกจับกุม การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตั้งแต่เริ่มถูกจับกุมจนกระทั่งได้รับการปล่อยตัว มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานสอบสวน²

เมื่อมีการจับกุมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เจ้าพนักงานผู้จับกุมต้องแจ้งการจับกุมไปยังผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในเขตอำนาจ และบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่โดยไม่ชักช้า ต่อมาพนักงานสอบสวนจะต้องถามปากคำเด็กและเยาวชนให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กและเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้วส่งตัวเด็กและเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในขั้นตอนนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะต้องมีการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ที่สถานีตำรวจก่อนส่งไปสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งการควบคุมตัวนั้น ห้ามควบคุมตัวเด็กและเยาวชนนั้นไว้ประปรังกับผู้ใหญ่ และห้ามควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับผู้ใหญ่³ การใช้เครื่องพันธนาการเพื่อควบคุมตัวเมื่อจับกุมแล้วนั้น กรณีเด็กห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กยกเว้นในกรณีที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป⁴ กรณีเยาวชน กฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามไว้เช่นเดียวกับเด็กจึงใช้เครื่องพันธนาการได้ ในขั้นนี้เด็กและเยาวชนมีสิทธิขอประกันตัวขั้นสอบสวนได้ก่อนส่งตัวเด็กและเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แต่ต้องเป็นการขอประกันตัวก่อนครบกำหนด 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่เด็กและเยาวชนนั้นถูกจับกุม

¹ สุทธิ รัตนวราห , กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน , พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดกิ่งจันทร์การพิมพ์ , 2532), หน้า 207

² มาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

³ อ่างแล้ว , มาตรา 54

⁴ อ่างแล้ว , มาตรา 68

ขั้นตอนที่ 2 ในชั้นสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

เมื่อสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ พนักงานคุมประพฤติจะทำการสอบปากคำเด็กและเยาวชน บิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือผู้ที่เคยอุปการะเลี้ยงดูตลอดจนออกสืบเสาะยังโรงเรียนและที่อยู่อาศัย เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชน เพื่อรวบรวมรายงานให้ศาลทราบก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีต่อไป

ในทางปฏิบัติหลังจากสอบปากคำเด็กและเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องแล้ว จะมีการพิจารณาเรื่องการขอประกันตัว ในขั้นนี้ผู้มีอำนาจสั่งประกันตัวได้ คือ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หากผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่อนุญาตให้ประกันตัว จะต้องส่งคำร้องขอลปล่อยตัวชั่วคราว พร้อมทั้งความเห็นเสนอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาสั่งคำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ในชั้นศาล

เมื่อเด็กและเยาวชนถูกส่งตัวฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้ขอประกันอาจจะยื่นคำร้องขอลปล่อยชั่วคราวต่อศาล โดยใช้หลักประกันที่ขอถอนมาจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ ผู้มีอำนาจสั่งประกัน คือ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทน

ในกรณีที่เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการประกันตัว ไปจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง เด็กและเยาวชนชายจะถูกส่งตัวไปอยู่ที่สถานแรกรับบ้านเมตตา ส่วนเด็กและเยาวชนหญิงจะถูกส่งตัวไปอยู่ที่สถานฝึกและอบรมบ้านปรานี ซึ่งเป็นทั้งสถานแรกรับและสถานฝึกอบรมด้วย ในขณะที่รอการพิพากษาของศาลอยู่นั้น เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือมีความรู้ในวิชาสามัญไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็จะต้องเรียนวิชาสามัญ ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีพื้นฐานความรู้วิชาสามัญสูงอยู่แล้วก็จะได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพ

เมื่อศาลพิพากษาให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนนั้นก็จะถูกส่งไปยังสถานฝึกและอบรม เป็นหน่วยงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ซึ่งรับเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาส่งฝึกอบรมไว้ ดำเนินการฝึกและอบรม ทั้งวิชาสามัญ และวิชาชีพ และการอบรมกลุ่มเกลานิสัย

และจิตใจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนผู้หลงระเหิดทำความผิดได้กลับตนเป็นพลเมืองดีที่มีคุณค่าและสามารถกลับไปดำรงชีพอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมได้อย่างปกติ

สถานฝึกและอบรม แยกออกเป็นสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย และสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง อยู่แยกกันเป็นเอกเทศ ซึ่งอยู่กับการบังคับบัญชาของหัวหน้าสถานฝึกและอบรม ภายใต้การดูแลของผู้อำนวยการสถานพินิจ และผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว โดยมีอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เป็นผู้รับผิดชอบงานของศาลเยาวชนและครอบครัวของสถานพินิจทั่วราชอาณาจักร และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการของสถานพินิจทั่วราชอาณาจักร โดยมีฐานะเสมือนอธิบดีตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน สถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางในปัจจุบัน มีอยู่ด้วยกัน 5 แห่ง คือ⁵

ก. สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรุณา) ตั้งอยู่ที่ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนชายซึ่งศาลพิพากษาให้การฝึกอบรม

ข. สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นเล็ก (บ้านมุขิตา) ตั้งอยู่ที่ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนชายซึ่งมีอายุไม่เกิน 14 ปี ที่บ้านมุขิตายังเป็นสถานที่ตั้งสถานแรกรับของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ

ค. สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง (บ้านปราณี) ตั้งอยู่ที่ถนนมหาธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ง. สถานกักและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านอุเบกษา) ตั้งอยู่ที่ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนชาย ซึ่งศาลสั่งให้รับตัวไว้ฝึกและอบรม แต่ปฏิบัติตัวไม่ก้าวหน้า ไม่ประพฤติตนอยู่ในระเบียบแบบแผนมีนิสัยเกะกะเกราะจะเป็นพิษเป็นภัย

⁵ ศาลเยาวชนและครอบครัว, "บทบาทและหน้าที่ของสตรีไทย ในฐานะผู้พิพากษาสมทบของศาลเยาวชนและครอบครัว", วารสารศาลเยาวชนและครอบครัว, ปีที่ 4 ฉบับที่ 17 (ตุลาคม-ธันวาคม : 2540), หน้า 45-46

และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เยาวชนอื่น และในปัจจุบันยังเป็นสถานที่ในการบำบัดรักษาเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติดให้โทษด้วย

จ. สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธร ตำบลคลองโยง กิ่งอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานแรกรับเด็กและเยาวชน ก่อนศาลพิพากษาส่งฝึกและอบรมที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ซึ่งก็คือ สถานแรกรับเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานของสถานพินิจ มีหน้าที่รับตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมตัวนำส่งดำเนินคดีระหว่างรอการสอบสวนเพื่อส่งฟ้องคดี

สถานแรกรับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ได้แก่

ก. กองแรกรับ (บ้านเมตตา) รับตัวเด็กและเยาวชนชาย ตั้งอยู่ที่ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

นอกจากเป็นสถานที่รับตัวเด็กและเยาวชนชายระหว่างสอบสวนแล้ว เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนด้านสถานที่บางประการบ้านเมตตาจึงต้องถูกใช้เป็นสถานที่ตั้งสถานแรกรับของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนนทบุรี อีกส่วนหนึ่งด้วย ทำให้สถานที่ค่อนข้างคับแคบและมีปัญหา

ข. สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง (บ้านปราณี) รับตัวเด็กและเยาวชนหญิงระหว่างการรอสอบสวน ตั้งอยู่ที่ถนนมหาราช แขวงปากคลองตลาด เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่กับเด็กและเยาวชนหญิง ซึ่งศาลพิพากษาส่งตัวไปรับการฝึกอบรมโดยแยกการดูแลไว้เป็นสัดส่วนไม่ปะปนกัน แต่ยังมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ยกเว้นเวลากลางคืน จะแยกไปอยู่รวมกลุ่มกับเด็กและเยาวชนแรกรับด้วยกัน

ในสถานฝึกและอบรมดังกล่าวข้างต้นนี้ มีการดำเนินการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นพลเมืองดีด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการให้การศึกษา ซึ่งวิธีการแก้ไขเด็กและเยาวชน โดยส่งไปไว้ยังสถานฝึกและอบรม นับว่าเป็นวิธีการที่รู้จักกันดีมาก่อนมีศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยอย่างง่าย ๆ และเมื่อได้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นแล้ววิธีนี้ก็ยังมีนิยมใช้กันอยู่ เป็นแต่ว่า ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัว เห็นว่าเมื่อใดสามารถใช้วิธีการที่ยังไม่ตัดอิสระภาพ เช่น การคุมประพฤติ เป็นต้น ศาลก็ใช้วิธีการดังกล่าว เพื่อลดการใช้วิธีการส่งเด็กไป

ไว้ยังสถานฝึกและอบรมลงได้ เพราะการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนในสถานฝึกและอบรมนั้น ย่อมสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่าการอบรมภายนอกเป็นธรรมดา อีกทั้งหากนำเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมในสถานพินิจนานเกินไป อาจทำให้เด็กและเยาวชนประสบกับปัญหาการปรับตัวกับสภาพสังคม เมื่อเด็กและเยาวชนพ้นระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้เข้ารับการฝึกและอบรม

3.1 วัตถุประสงค์ของการส่งเด็กและเยาวชนไปศึกษาและฝึกอบรม

โดยทั่วไปของสถานฝึกและอบรมซึ่งเป็นที่นิยมใช้ในปัจจุบัน กระทำในรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียน คือ ภายในสถานฝึกและอบรมจะมีบ้านหลังย่อยๆ อยู่หลายๆ หลัง เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของเด็กประมาณ 10-20 คน ต่อหนึ่งหลัง และในบ้านแต่ละหลังจะมีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นพ่อบ้านหรือแม่บ้าน คอยให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กให้ได้รับความอบอุ่นเสมือนบิดามารดาที่แท้จริง เด็กจะได้รับการฝึกฝนอบรมทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพแขนงต่างๆ ที่จัดให้มี ขึ้นในสถานฝึกและอบรมนั้น และมีการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ อันควรแก่การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก จากการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุเด็กกระทำผิด พบว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด การแก้ไขเด็กจึงเน้นหนักในการแก้ไขสิ่งแวดล้อมเสียใหม่ เพื่อให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพในทางที่ดีขึ้น⁶

วิธีการบำบัดแก้ไขโดยแก้ไขหรือจัดสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งนำมาใช้ในการแก้ไขเด็กและเยาวชน เรียกว่า Milieu therapy⁷ (มิลิวเธอราปี) Milieu เป็นภาษาฝรั่งเศส แปลว่า สภาพแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อมจิตแพทย์ชาวฝรั่งเศสชื่อ Phillip Pinel เป็นผู้ริเริ่มนำมาใช้กับการรักษาผู้ป่วยโรคจิตที่โรงพยาบาล Salpetrieae ในกรุงปารีส โดยทำการปลดปล่อย โซ่ตรวนและเครื่องพันธนาการออกจากตัวผู้ป่วย จัดสถานที่อยู่ให้มีลักษณะเป็นบ้าน ให้ผู้ป่วยมีโอกาสพบปะสังสรรค์ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่น่าสนใจ หรืองานอดิเรกในระหว่างผู้ป่วยด้วยกันและจัดให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ผลการรักษามีความก้าวหน้าเป็นลำดับ ต่อมาจึงมีการทดลองใช้ในการแก้ไขปัญหาเด็กวัยรุ่นกระทำผิดก็ปรากฏผลสำเร็จเช่นกัน วิธีการนี้จึงเป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในสถานฝึกและอบรมเด็กกระทำผิดกันอย่างแพร่หลาย

⁶ สุทินี รัตนวราท, กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน หน้า 208-209

⁷ กุลชลี สุกัญหะกตุ, สิ่งแวดล้อมจำเป็นในการแก้ไขเด็กหรือไม่ , หนังสือระลึกในการเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีวิกรมชาติศย์ ,2523) , หน้า 36-39

การรักษาแบบแก้ไขสิ่งแวดล้อมนี้ มิได้มุ่งถึงสถานที่แต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงบุคลากรผู้ให้การแก้ไข ทศนคติของบุคลากร ระบบของกลุ่มที่แก้ไขด้วยวิถีจัดการกิจกรรมของกลุ่มด้วย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนมีสุขภาพจิตที่ดี
2. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ
3. เพื่อเสริมสร้างความแกร่งของจิตใจ
4. เพื่อให้เกิดความภูมิใจ และมั่นใจในตนเอง
5. เพื่อรู้จักวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิต

กลไกในการรักษาแบบมีลิ้นนั้น อาศัยหลักการเรียนรู้และพฤติกรรมบำบัดโดยเชื่อว่ามนุษย์สามารถที่จะเรียนรู้และมีความพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ พฤติกรรมของมนุษย์จะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ถ้าจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะโน้มน้าวให้พฤติกรรมของมนุษย์เป็นไปในทางที่ดี ดังนั้น การจัดสถานที่ให้น่าอยู่มีความสะอาดสะอ้านสบายและมีลักษณะเป็นบ้านอยู่อาศัย และใช้วิธีการให้เด็กมีกิจกรรมเข้าร่วมกลุ่มปฏิบัติ มีการกระตุ้นให้แสดงออกในทางที่เป็นประโยชน์ มีแบบอย่างที่ดีของเจ้าหน้าที่ซึ่งจงใจให้เด็กและเยาวชนเลียนแบบ มีความรัก ความอบอุ่น และความเข้าใจอันดีระหว่างเด็กกับเจ้าหน้าที่ในสถานฝึกและอบรม สิ่งเหล่านี้ย่อมจะทำให้เด็กพัฒนาความนึกคิดอารมณ์ และพฤติกรรมของตนให้ดีขึ้นได้

ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก⁸ ข้อ 37 (ค) ระบุว่าเด็กทุกคนที่ถูกริตรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีเท่ากับเด็กของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลผู้นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ถูกริตรอนเสรีภาพจะต้องแยกอยู่ต่างหากจากผู้ใหญ่ และตามกฎหมายมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและผู้ใหญ่⁹ ได้กำหนดว่า “ให้แยกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

⁸ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ , อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก , 2534) , หน้า 1-17

⁹ Department of Public Information United Nations , 1982 , pp. 10-12

และให้แยกเด็กที่อยู่ในระหว่างรอการพิจารณาคดี ออกจากเด็กและเยาวชนที่ผ่านการพิจารณาพิพากษาคดีเสีย ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้¹⁰

(1) เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ดังนั้น การดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจะต้องทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ บุคลิกลักษณะ สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาเสมอ นอกเหนือไปจากลักษณะการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ในการพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชน ศาลจะคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชน โดยมุ่งที่การบำบัดแก้ไขให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดียิ่งกว่าการลงโทษ

(2) เพื่อให้มีวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสม และในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนก็มุ่งที่จะแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นรายบุคคล โดยนำวิธีการที่เห็นว่าสามารถแก้ไขเด็กและเยาวชนมาใช้ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิด กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มุ่งการดำเนินงานด้านการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ ซึ่งในการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนนั้น จำเป็นต้องนำหลักการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน เพื่อหาวิธีการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย ซึ่งหลักการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน มีดังนี้

ก. การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน¹¹

การจำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เป็นวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน การบำบัดแก้ไขและการวางแผนการบริหารงานด้านการบำบัด และการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งช่วยให้การปรับตัวของเด็กและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี วิธีการจำแนกประเภท

¹⁰ วิชา มหาคุณ , เอกสารแนะนำศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสภาพินิจคุ้มครองเด็ก , กรุงเทพฯ พ.ศ.2527 , หน้า 102

¹¹ Peter C. Kratcoski and Lucille Dunn Kratcoski . *Juvenile Delinquency*. (New Jersey : Prentice - Hall ,1979) , p. 202

เด็กและเยาวชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องตลอดเวลาตามระยะเวลา ตั้งแต่เด็กและเยาวชนเข้ามจนกระทั่งมีการปลดปล่อย

การจำแนกประเภทของเด็กและเยาวชนออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อประโยชน์ของศาลในการพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา สาเหตุ ความจำเป็นและความต้องการในการแก้ไขเด็กและเยาวชนแต่ละราย โดยทำเป็นรายงานการจำแนกพร้อมทั้งเสนอแนะประเภทและวิธีการแก้ไข เช่น ควบคุมประพฤติ หรือจะให้ฝึกและอบรม เป็นต้น หากศาลพิพากษาให้ส่งเข้าไปฝึกอบรมในสถานฝึกอบรมเพื่อรับการแก้ไข สถานฝึกและอบรมก็จะนำรายงานนี้ไปดำเนินการฝึกและอบรม ตลอดจนบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนซึ่งในระหว่างการฝึกอบรมนี้ อาจมีการศึกษารายละเอียดในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม เพราะพฤติกรรมอาจเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ และหากเด็กและเยาวชนรายใดได้รับการปลดปล่อยจากการฝึกและอบรม แต่ยังมีเงื่อนไขโดยการคุมประพฤติภายหลังปล่อย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการคุมประพฤติจะต้องรับผิดชอบดูแลติดตามฟื้นฟูสมรรถภาพต่อไป

นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนซึ่งกระทำผิดคดีแล้วจะใช้หลักเกณฑ์การจำแนกที่เรียกว่า "การจำแนกชั้นพื้นฐาน" ซึ่งเป็นการจำแนกโดยใช้ เพศ อายุ สภาพร่างกาย ระดับสติปัญญา ลักษณะการกระทำความผิด ความถี่ในการกระทำความผิด ความรุนแรงของคดีในการกระทำผิด ระดับการศึกษาวิชาชีพที่ต้องการฝึกอบรม ประวัติโดยรวมของเด็กและเยาวชน ความเป็นไปได้ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ทศนคติของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปลดปล่อย และความจำเป็นที่สภาพเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเป็นหลักในการจำแนก โดยแบ่งการจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ

- 1) การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนระหว่างถูกควบคุมตัวไว้ ณ สถานจำแนกประเภท หรือสถานแรกจับ
- 2) จำแนกประเภทเด็กและเยาวชนที่รับการฝึกอบรม (Classification Home)

สำหรับมาตรการในการบำบัดแก้ไขที่นำมาใช้ในการดำเนินการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยส่งตัวไปไว้ยังสถานฝึกและอบรมนั้น เป็นวิธีการหนึ่งที่ศาลเยาวชนและครอบครัวนำมาใช้ โดยใช้สถานฝึกและอบรมดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเด็กและเยาวชนให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองเสียใหม่ ซึ่งสถานฝึกอบรมมีหน้าที่ในการให้การศึกษา และการพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้ซึ่งต้องได้รับการบำบัดแก้ไขโดยผ่านการอบรมให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมไปในทางที่ดี ตลอดจนเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ พัฒนาบุคลิกภาพปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัย และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความประพฤติให้ดีขึ้น ซึ่งเมื่อ

จำแนกเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้แล้ว ขั้นตอนต่อมาจะมีการส่งตัวเด็กและเยาวชนเหล่านั้นเข้ารับการฝึกและอบรมยังสถานที่ฝึกและอบรมประเภทต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยในการแบ่งประเภทของสถานฝึกและอบรมนี้ก็มีหลักเกณฑ์การแบ่งประเภทได้ ดังนี้

ข. ประเภทของสถานฝึกและอบรม

ด้วยลักษณะของสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน มีความแตกต่างกันอยู่หลายประการ สถานฝึกและอบรมซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน จึงมีลักษณะและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป สถานฝึกอบรมบางแห่งมุ่งเน้นไปที่การฝึกอบรมวิชาสามัญและวิชาชีพ บางแห่งมุ่งเน้นไปในทางอบรมความประพฤติ และบางแห่งมุ่งไปในทางการฝึกฝนระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตามการจำแนกสถานฝึกอบรมมักยึดหลักดังต่อไปนี้¹²

1. ยึดถือหลักวัตถุประสงค์ของการนำเด็กมาควบคุมไว้มี 3 แบบ

1.1 แบบมุ่งทำโทษ (Punitive type) คือ การควบคุมเด็กเพื่อทำโทษในการที่ละเมิดกฎหมายเพื่อให้เด็กรู้สึกว่าการถูกตัดอิสระภาพเป็นการลงโทษ ไม่เพียงแต่แก้ไขลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน

1.2 แบบมุ่งควบคุมไว้เพื่อความปลอดภัยของสังคม (Custodial type) คือ การเอาเด็กมาควบคุมไว้ให้มีความเป็นอยู่ดีพอควร แต่ไม่มีการแก้ไขบุคลิกภาพเป็นรายบุคคล คำนี้ถึงเฉพาะเพื่อกีดกันเด็กออกมาจากสังคมภายนอก เพื่อไม่ให้มีโอกาสกระทำการอันเป็นอันตรายต่อสังคม

1.3 แบบมุ่งแก้ไข (Remedial type) คือ การเอาตัวเด็กมาควบคุมไว้เพื่อได้รับการแก้ไขเยียวยาให้มีความประพฤติและบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งเป็นแบบที่นิยมใช้ในปัจจุบัน

2. ถือหลักอายุโดยแบ่งเป็นสถานฝึกอบรมเด็กกลุ่มเล็ก กลุ่มกลาง และกลุ่มใหญ่

3. ถือหลักมั่นคงของสถานที่ควบคุม แบ่งเป็นสถานฝึกอบรมแบบธรรมดา แบบปิดและแบบเปิด

¹² สุทธิ รัตนวราท , กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน , หน้า 208

4. ถือหลักตามปัญหาของเด็ก แบ่งเป็นสถานฝึกและอบรมเด็กทั่วไป เด็กปัญญาอ่อนและเด็กที่มีปัญหาเรื้อรัง

การแบ่งประเภทของสถานฝึกและอบรมนี้ ก็เพื่อให้ได้ดำเนินการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนแต่ละรายให้เหมาะสม อันจะนำไปสู่การแก้ไขเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากการส่งเด็กและเยาวชนไปศึกษาและอบรมนั้น ยังมีวิธีการแก้ไขเด็กและเยาวชนอีกหลายวิธี เช่น การคุมประพฤติซึ่งอาจมีเงื่อนไขต่างๆ กัน อาจให้ไปเรียนวิชาสามัญหรือวิชาชีพก็ได้ ซึ่งการพิจารณาแนวทางในการแก้ไขนี้ ศาลมีอำนาจทำได้ดังจะกล่าวต่อไป

3.2 อำนาจแห่งกฎหมายที่ส่งเด็กและเยาวชนไปศึกษาและฝึกและอบรม

ในการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งเด็กและเยาวชนเป็นจำเลยนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ หรือวัตถุประสงค์ในทางอาญาในการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นสำคัญ เพื่อที่จะได้ใช้วิธีการอนุญาตในการพิพากษาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสม ซึ่งหลักสำคัญดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้¹³

(1) ศาลจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพ (Welfare) และอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับการศึกษาและอบรม สั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ คำว่า "ยิ่งกว่าการลงโทษ" นั้น มิได้หมายความว่า ห้ามมิให้ลงโทษเด็กและเยาวชนเสียเลย เพราะในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและสมควรจะถูกลงโทษ จึงจะกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ ก็จำเป็นจะต้องลงโทษ แต่ข้อสำคัญก็คือว่า ไม่ว่าจะศาลจะลงโทษจำเลยซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนหรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลจะต้องมีความมุ่งหมายถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ โดยจะต้องพยายามใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่พยายามลงโทษจำคุก ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจ ซึ่งมีบรรยากาศเสมือนโรงเรียนกึ่งนอนสำหรับเด็กและเยาวชน แตกต่างจากบรรยากาศในเรือนจำซึ่งอาจจะอยู่ปะปนกับผู้ใหญ่ (อายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) ซึ่งเมื่อเข้าไปอยู่ในเรือนจำของผู้ใหญ่ ก็จะทำให้ผู้ใหญ่ออกาสเลี่ยมสอนแนะนำสิ่งที่ไม่ดีงามแก่เด็กและเยาวชนได้อีก

¹³ มาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534

(2) ศาลจะต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สุขภาพ ภาวะแห่งจิตของเด็กและเยาวชน ซึ่งเด็กและเยาวชนแต่ละคนก็จะแตกต่างกันออกไป ดังนั้น เพื่อให้การลงโทษ หรือการเปลี่ยนโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมกับตัวเด็กและเยาวชนแต่ละคน และเหมาะสมแก่พฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้ในการกระทำความผิดนั้นเด็กและเยาวชนจะได้กระทำความผิดร่วมกันก็ตาม

เมื่อศาลพิจารณาจากหลักสำคัญทั้งสอง และศาลเห็นควรพิจารณาพิพากษาคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในทางใด ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษหรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนก็ตาม การพิพากษานั้นก็ต้องอยู่บนความมุ่งหมายที่จะแก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไปนั่นเอง ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น สามารถแยกตามอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีตามประเภทของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็น 2 ประเภท คือ

1. กรณีเด็กและเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด
2. กรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดจริง

ซึ่งอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีทั้ง 2 ประเภท ก็อาศัยอำนาจตามกฎหมายของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ดังนี้

3.2.1 กรณีเด็กและเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด

ตามหลักทั่วไปในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของศาลธรรมดา ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ศาลจะต้องพิพากษาจำคุกคดีและสั่งปล่อยตัวจำเลยไป แต่ในศาลเยาวชนและครอบครัวนี้ ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยเด็กและเยาวชนไป แต่ถ้าศาลเห็นว่าเหตุอันสมควรจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กและเยาวชนนั้น ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวก็เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนนั่นเอง ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษาได้ ดังต่อไปนี้¹⁴

- (1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือห้องที่ใดๆ อันจะจงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติดัง

¹⁴ อ่างแล้ว , มาตรา 100

- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกจากสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- (3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคล หรือประเภทรูปร่างที่ศาลเห็นไม่สมควร
- (4) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใด ๆ อันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติชั่ว
- (5) ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว
- (6) ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษาเข้ารับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

การกำหนดเงื่อนไขศาลจะกำหนดเพียงข้อเดียวหรือหลายข้อก็ได้ ตามความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย แต่ทั้งนี้การที่ศาลจะกำหนดเงื่อนไขแก่เด็กและเยาวชนใดก็ตาม ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(ก) ศาลได้ประทับฟ้อง และดำเนินการพิจารณาจนกระทั่งคดีนั้นเสร็จการพิจารณา ทั้งนี้เพื่อจะได้มีการพินิจพิเคราะห์เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยโดยสถานพินิจ แล้วทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อศาล ซึ่งศาลจะนำมาพิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ตามที่ปรากฏในทางพิจารณาได้ละเอียดถี่ถ้วนขึ้น

(ข) ศาลพิพากษายกฟ้อง โดยเห็นว่า จำเลยไม่มีความผิดและให้ปล่อยเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไป

(ค) ศาลเห็นว่า ตามข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยตามที่ปรากฏในรายงานพร้อมทั้งความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ มีเหตุอันสมควรจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กและเยาวชนนั้น เพื่อประโยชน์แก่สวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนนั่นเอง

(ง) เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของเด็กและเยาวชนนั้น มีลักษณะทุกอย่างตามที่ระบุไว้ข้างต้น

การกำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤติกเด็กและเยาวชนที่ศาลพิจารณาแล้วว่า ไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้องนั้น แต่ศาลจะพิจารณาจากรายงานการสืบเสาะ และความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและจากการวิเคราะห์ของศาลเอง ในกรณีนี้เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่า เด็กและเยาวชนรายนั้นตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ซึ่งอาจจะเกิดจากเด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ซึ่งตามกฎหมายในเวทน์วิทยาแห่งสำนักชคาโก ได้วิเคราะห์แล้วว่า พื้นที่ และสภาพความเป็นอยู่มีผลต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ดังนั้น การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิเศษที่สามารถกำหนดเงื่อนไขคุ้มครองประพฤติกเด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้ ก็เนื่องจากแนวคิดที่ว่า เด็กและเยาวชนควรได้รับการปกป้อง คุ้มครอง ให้รอดพ้นจากสิ่งแวดล้อมหรือสภาพสังคมที่ไม่ดี และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการโดยผ่านกระบวนการทางศาล เช่น ศาลเห็นว่าสิ่งใดจะมีอิทธิพลทำให้ มีการกระทำความผิดในอนาคต ศาลก็จะมีคำสั่งห้ามมิให้เด็กและเยาวชนกระทำหรือเข้าไปใกล้ชิดกับสิ่งนั้น เป็นต้น ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขพนักงานคุ้มครองประพฤติกก็มีอำนาจจะไปติดตามสอดส่องดูว่า ได้มีการปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือไม่เพื่อรายงานให้ศาลทราบต่อไป

แต่อย่างไรก็ดี ในการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวใช้ดุลพินิจในการที่จะกำหนดระยะเวลาให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไข จะต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ เช่น

คำพิพากษาศฎฎีกาที่ 543/2509 เมื่อพิเคราะห์ถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติและพฤติการณ์ของจำเลยเกี่ยวกับคดีนี้แล้ว ศาลจะวางเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของจำเลยไว้ เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของจำเลยเองตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 มาตรา 64 ที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2506 มาตรา 14 (ซึ่งตรงกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 100 ก็ได้)

3.2.2 กรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดจริง

เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว เห็นว่าเด็กและเยาวชนที่ถูกฟ้องเป็นจำเลย ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ศาลก็จะพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ลงโทษอาญาหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคล แต่ก่อนที่ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งเช่นนั้น ศาลจะต้องพิจารณาเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางอาญาของจำเลยตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ถึงมาตรา 77 โดยถืออายุขณะกระทำความผิดเป็นเกณฑ์พิจารณา เช่น เด็กกระทำผิดขณะอายุ 12 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษอาญาถึงแม้ขณะพิพากษาเด็กจะมีอายุ 15 ปีแล้ว ศาลก็ลงโทษอาญาไม่ได้ เป็นต้น

เกณฑ์ความรับผิดชอบในทางอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในอำนาจชำระคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 เกณฑ์ คือ

ก. เกณฑ์ที่ 1 กรณีเด็กและเยาวชนอายุเกินกว่า 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี ขณะกระทำการอัน กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด แต่ในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญานั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจ ดำเนินการดังต่อไปนี้¹⁵

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มากักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็ก นั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อ เหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควร ซึ่งบิดามารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาทในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่ กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่ สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครอง มาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อ กำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็ก นั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนด ดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดีกได้¹⁶ ในกรณีนี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือ พนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดีก

(4) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือ ถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองและบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้ไปอยู่กับบุคคล หรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร เพื่อดูแล อบรมสั่งสอน ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์การ

¹⁵ มาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

¹⁶ อ้างแล้ว , มาตรา 56

นั้น มีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร

(5) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) (4) และ (5) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้อเอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการหรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแลอบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ได้¹⁷ และในกรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตาม (2) ถ้าเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น ภายในเวลาในข้อกำหนด ศาลมีอำนาจบังคับ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนดนั้น ภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร ถ้าบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ไม่ชำระเงิน ศาลมีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ เพื่อนำมาใช้เงินที่จะต้องชำระได้ และในกรณีที่ศาลได้บังคับให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ชำระเงินตามกำหนดแล้วนั้น ถ้าศาลมิได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งที่ได้วางข้อกำหนดนั้นเป็นอย่างอื่น ก็ถือเสมือนว่าให้ข้อกำหนดนั้นคงใช้บังคับต่อไป จนกว่าสิ้นเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนั้น¹⁸

ข. เกณฑ์ที่ 2 เด็กและเยาวชนอายุเกินกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี ขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ในกรณีนี้ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่เกี่ยวเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนนั้นว่าสมควรพิพากษาลงโทษเด็กและเยาวชนหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ดำเนินการวางข้อกำหนดตามเกณฑ์ที่ 1 ได้เช่นกัน หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง¹⁹

จากอำนาจตามกฎหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดอายุเกินกว่า 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี ศาลมีอำนาจลงโทษอาญาทั้งปวงได้ แต่จะต้องลดอัตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิด

¹⁷ อ่างแล้ว , มาตรา 74 วรรคสอง

¹⁸ อ่างแล้ว , มาตรา 77

¹⁹ อ่างแล้ว , มาตรา 75

นั้นๆ ลงกึ่งหนึ่งหรือถ้าศาลเห็นว่ายังไม่สมควรลงโทษอาญาโดยพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบ และสิ่งอื่นที่ประมาทเกี่ยวกับผู้ต้องหา เช่น สุขภาพ สติปัญญา การศึกษา ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และตลอดจนถึงแวดล้อม และสาเหตุที่ผู้ต้องหาทำผิด ศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็กตามเกณฑ์ที่ 1 ก็ได้ และนอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยบางชนิด²⁰ มาใช้บังคับได้แก่ ห้ามเข้าเขตกำหนด ค่อมตัวไว้ในสถานพยาบาล และห้ามการประกอบอาชีพบางอย่างได้เป็นต้น

ค. เกณฑ์ที่ 3 กรณีผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในขณะที่อายุเกินกว่า 17 ปีแต่ยังไม่เกิน 20 ปี กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดเต็มที่เหมือนกับผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้วทุกประการ แต่ถ้าหากพิจารณาในเรื่องเกณฑ์อายุของบุคคลประเภทนี้จะเห็นว่ายังไม่เป็นผู้ใหญ่เต็มที่ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะลดอัตราส่วนโทษสำหรับความผิดนั้นลง 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควรและศาลมีอำนาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ทั้ง 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. กักกัน
2. ห้ามเข้าเขตกำหนด
3. เรียกประกันตัวผู้ต้องหา
4. ค่อมตัวไว้ในสถานพยาบาล
5. ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

ดังนั้น เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวจะพิพากษาให้ลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม ศาลจะต้องพิจารณาว่า อายุของเด็กและเยาวชนในขณะที่กระทำความผิดอยู่ในเกณฑ์ใดตามข้างต้น แล้วจึงพิพากษา หรือมีคำสั่งภายในขอบเขตของแต่ละเกณฑ์ ดังจะสรุปได้ดังนี้

1. ขณะกระทำผิดอายุเกิน 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่มีอำนาจลงโทษทางอาญา แต่มีอำนาจที่จะใช้วิธีการตามข้อ 1-5 ในเกณฑ์ที่ 1 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งถ้ารวมถึงการส่งตัวเด็กไปรับการฝึกและอบรมได้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินเด็กและเยาวชนมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์
2. ขณะกระทำผิดอายุเกิน 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี ศาลมีอำนาจลงโทษอาญา แต่ต้องลดอัตราส่วนโทษลงกึ่งหนึ่ง หรือศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็กเช่นเดียวกับข้อ 1 ก็ได้ และมีอำนาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยบางชนิดตามประมวลกฎหมายอาญา

²⁰ อ่างแล้ว , มาตรา 39

3. คณะกรรมการผู้พิพากษาอายุเกิน 17 ปีแต่ยังไม่เกิน 20 ปี ศาลลงโทษอาญาได้เต็มอัตรา แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดอัตราส่วนโทษให้ 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ และมีอำนาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยทุกชนิดตามประมวลกฎหมายอาญา

เฉพาะบุคคลที่มีเกณฑ์อายุคณะกรรมการผู้พิพากษาตาม ข้อ 2 และข้อ 3 นอกจากศาลจะมีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีวิธีการพิเศษที่จะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ เช่น วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญาหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

3.2.3 การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญา

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษเด็กและเยาวชน ในคดีที่เด็กและเยาวชนได้กระทำความผิด ดังนั้น เยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 14 ปี เมื่อกระทำความผิดก็ต้องถูกลงโทษอาญา แต่หลักการของศาลเยาวชนและครอบครัว มีว่าศาลจะพิจารณาถึงตัวผู้กระทำความผิดยิ่งกว่าการกระทำผิด และศาลจะลงโทษอาญาต่อเมื่อเห็นว่าจำเป็น เนื่องจากการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไม่สามารถแก้ไขให้เด็กและเยาวชนนั้นกลับตนเป็นคนดีได้ อีกทั้งก่อนที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิจารณาคดีพิพากษานั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้ทราบในประเด็นที่เกี่ยวกับอายุ ประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กและเยาวชน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ ก็เพื่อหาสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนทุกคดี ฉะนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีโอกาสที่จะทราบได้ดีว่าการเปลี่ยนโทษเป็นการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนจะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนหรือไม่ และจะเป็นการทำให้เด็กและเยาวชนที่หลงผิดหรือกระทำความผิดพลาดไปได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีได้หรือไม่ ดังนั้น กฎหมายของศาลเยาวชนและครอบครัว จึงมีการบัญญัติให้อำนาจเป็นพิเศษ เฉพาะศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญา หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ตามที่เห็นสมควร ตามหลักเกณฑ์ดังนี้²¹

²¹ มาตรา 104 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

(1) เปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกักและอบรม ซึ่งจะต้องกักและอบรมในสถานกักและอบรมของสถานพินิจเท่านั้นและตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

(2) เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานพินิจ สถานศึกษาและสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

(3) เปลี่ยนโทษปรับซึ่งเป็นโทษที่เบากว่าการจำคุกเป็นการคุมความประพฤติเด็กและเยาวชน โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติข้อเดียวหรือหลาย ดังนี้²²

- ก. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือห้องที่ใดๆอันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติชั่ว
- ข. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกจากสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น หรือได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย
- ค. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคล หรือประเภทบุคคลที่ศาลเห็นไม่สมควร
- ง. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนกระทำการใดๆอันจะจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนนั้นประพฤติชั่ว
- จ. ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลหรือพนักงานคุมประพฤติ หรือพนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจมอบหมายเป็นครั้งคราว
- ฉ. ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษาเข้ารับการฝึกอบรมหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

ซึ่งหากเด็กและเยาวชนกระทำผิดเงื่อนไข ศาลก็มีอำนาจต่างๆ ซึ่งเป็นสภาพบังคับจะได้กล่าวต่อไป โดยที่วัตถุประสงค์ของการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ก็เพื่อที่จะให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับโทษจำคุกนั่นเอง การส่งเด็กและเยาวชนไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมนั้น หากเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการฝึก

²² อ่างแล้ว , มาตรา 100

และอบรมปฏิบัติตัวก้าวหน้าจนได้รับความไว้วางใจมากขึ้นเป็นลำดับ จนเป็นที่ประจักษ์ว่า เด็กและเยาวชนนั้นจะกลับตนเป็นคนดี ผู้อำนวยการสถานพินิจจะรายงานเสนอต่อศาลขอให้ปล่อยตัวไป ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ส่วนหลักเกณฑ์วิธีการกักและอบรม หรือฝึกและอบรม ก็เป็นไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2494) ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 เป็นกรณีที่ศาลได้พิจารณาความหนักเบาของข้อหาหรือพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นว่าการกักตัวหรือควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ตาม (1) หรือ (2) จนอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์แล้ว ยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้เด็กและเยาวชนนั้นกลับตัวเป็นคนดีได้ และศาลเห็นว่าสมควรจะกักตัว หรือควบคุมตัวเด็กและเยาวชนนั้นต่อไป หลังจากที่เด็กและเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์แล้ว ให้ศาลระบุไว้ในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เช่น เยาวชนอายุ 15 ปี กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยพรمانแล้วหลบหนีไป ต่อมาถูกจับกุมและส่งฟ้องในขณะที่มีอายุ 17 ปี ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาโทษจำคุก แต่ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นให้ส่งตัวไปกักและอบรมในสถานพินิจ จนกว่าจะมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่เมื่อได้พิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นว่าจำเลยยังไม่รู้สำนึกในความผิด ไม่ได้กระทำการใดๆ อันเป็นการอุทิศโทษ หรือบรรเทาผลร้ายแห่งความผิด ทั้งลักษณะของความผิดเป็นความผิดที่ร้ายแรงสมควรที่จะควบคุมตัวจำเลยต่อไปหลังจากที่จำเลยมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์แล้ว โดยให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำจังหวัด.....มีกำหนด 18 ปี เป็นต้น

วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน นอกจากจะกำหนดไว้โดยเฉพาะตามข้างต้นแล้ว ยังกำหนดไว้ในเด็กและเยาวชนตามเกณฑ์ที่ 1 และเด็กและเยาวชนในเกณฑ์ที่ 2 ทั้งนี้โดยให้อำนาจที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่วานี้ได้ตามที่เห็นสมควร เช่น

คำพิพากษาศึกษาที่ 933/2508 “จำเลยอายุ 17 ปีเศษ เป็นคนเรียบร้อย ไม่เกะกะ ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับโสเภณี ไม่เล่นการพนัน ไม่เที่ยวเตร่กลางคืน จำเลยเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้างานเป็นอย่างดี ขยันทำงานเพื่อเก็บเงินให้บิดามารดาและน้องๆ เป็นคนพูดจาสุภาพเรียบร้อย รู้จักกมลละหะดีดีมาก เพียงแต่มีนิสัยสู้คน สมควรที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญาแก่จำเลย”

คำพิพากษาศึกษาที่ 982/2508 “เมื่อพิจารณาถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ และสิ่งแวดล้อมแล้ว ปรากฏว่าจำเลยมีอายุ 18 ปีเศษ กระทำความผิดในระหว่างมอบตัวแก่มารดาโดยมีเงื่อนไขให้ก่อเหตุร้ายตามสำนวนคดีอาญาที่ศาลพิพากษาไปแล้ว และมีบุคลิกภาพในทางรุกราน ชอบพกพาอาวุธ และคบเพื่อนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม สมควรส่งตัวจำเลยฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1208/2509 “มาตรา 58 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คำว่า “และศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น” หมายความว่า “จำเลยต้องคำพิพากษาจำคุกจริงๆ คดีนี้ศาลวางโทษจำคุก 3 เดือน แต่ได้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นให้ส่งตัวไปฝึกและอบรมยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ไม่เรียกว่าให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น โจทก์จะขอให้ศาลกำหนดโทษหรือลงโทษไว้ในคดีก่อน มาบวกเข้ากับโทษในคดีนี้ย่อมไม่ได้”

สำหรับการส่งตัวเยาวชนไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรม แทนการลงโทษนั้น ศาลจะต้องส่งไปยังสถานกักและอบรม หรือสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจที่ปัจจุบันมีทั้งหมด 28 แห่ง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2

ระยะเวลาที่จะส่งเยาวชนไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรม จะต้องไม่เกินกว่าเวลาที่เยาวชนจะอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะอายุของเยาวชนในขณะที่ศาลพิพากษาส่วนใหญ่ไม่เกิน 19 ปี มีระยะเวลาที่จะส่งไปกักและอบรมหรือฝึกอบรมอีก 5 ปี นับว่าเป็นเวลาที่นานพอสมควรแล้ว ถ้าอบรมครบ 5 ปี ยังไม่สามารถกลับตัวได้ ก็ไม่มีประโยชน์ที่จะอบรมในฐานะเป็นเยาวชนอีกต่อไป สมควรได้รับการอบรมในฐานะเป็นนักโทษผู้ใหญ่ในเรือนจำ และอีกประการหนึ่งถ้าหากยอมรับเยาวชนไว้อบรมในสถานพินิจจนอายุเกิน 24 ปีไปแล้ว ก็จะต้องอยู่ปะปนกับเด็กและเยาวชนที่อายุน้อย เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้มีการควบคุมเด็กปะปนกับผู้ใหญ่ ซึ่งขัดกับหลักการของศาลเยาวชนและครอบครัว ฉะนั้น เมื่ออายุเกินกว่า 24 ปีแล้ว หากยังกลับตัวไม่ได้ ก็จะต้องส่งไปเรือนจำ ในกรณีนี้ศาลเห็นว่า ควรจะมีการควบคุมตัวเยาวชนนั้นไว้หลังจากส่งไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมจนอายุครบ 24 ปีแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะระบุลงไปในคำพิพากษา ให้ส่งตัวไปจำคุกในเรือนจำตามที่ศาลกำหนด โดยปกติศาลจะพิพากษาเช่นนี้เฉพาะคดีที่เป็นความผิดค่อนข้างร้ายแรงมีโทษจำคุกสูง และเยาวชนมีบุคลิกภาพส่อไปในทางร้าย แต่จะให้รับโทษจำคุกทันทีจะไม่เหมาะสม จึงใช้วิธีการอบรมเสียก่อนแล้วจึงนำตัวไปจำคุกหลังจากอบรมจนอายุครบ 24 ปี แต่ถ้าในระหว่างรับการอบรม ถ้าความประพฤติดี กลับตนได้ศาลย่อมจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้²³ โดยการสั่งงดการส่งตัวไปจำคุกในเรือนจำ ในทางกลับกัน ศาลอาจสั่งภายหลังที่ได้ส่งตัวเยาวชนไปได้รับการอบรมในสถานกักและอบรม หรือสถานฝึกและอบรม ภายหลังเห็นว่าผู้นั้นประพฤติตนไม่ดีขึ้น หรือมีลักษณะเป็นภัยต่อสังคมอยู่ ศาลอาจเปลี่ยนคำพิพากษาเป็นให้ส่งไปจำคุกในเรือนจำต่อหลังจากที่อายุครบ 24 ปีแล้ว และในการส่งตัวเด็กและเยาวชนไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมในสถานพินิจ หรือส่งตัวไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับใบอนุญาต²⁴ ถ้าศาลได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ศาลจะปล่อยตัว

²³ อ่างแล้ว , มาตรา 99

²⁴ อ่างแล้ว , มาตรา 20 (2)

เด็กและเยาวชนไปในระหว่างระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงนั้นก็ได้ ในกรณีดังกล่าว ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดัง 6 ข้อ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าได้กำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤดิไว้ ศาลมีอำนาจแก้ไขคำสั่งได้แล้วแต่พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชน และระยะเวลาที่จะกักและอบรมหรือฝึกและอบรมนั้นจะเกินหนึ่งปีก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลาที่เหลืออยู่

ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมในสถานพินิจ หรือส่งตัวไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับใบอนุญาต โดยกำหนดระยะเวลา กักและอบรม หรือฝึกและอบรมขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ เช่น ขั้นต่ำ 1 ปี และขั้นสูง 2 ปี ดังนี้ เป็นต้น และต่อมาศาลเห็นว่าผลของการรับการอบรมก้าวหน้าดีเป็นที่น่าพอใจ และเห็นว่าถ้าปล่อยตัวไปเด็กและเยาวชนนั้นน่าจะไม่กระทำความผิดอีก ศาลมีอำนาจปล่อยตัวเด็กและเยาวชนนั้นไปในระยะเวลาใดที่ไม่น้อยกว่าขั้นต่ำ แต่ยังไม่ถึงขั้นสูงได้ตลอดเวลา ในกรณีดังกล่าวนี้ศาลจะปล่อยตัวเด็กและเยาวชนไปโดยกำหนดเงื่อนไขคุ้มครองประพฤดิทั้ง 6 ข้อด้วยก็ได้ แต่ถ้าเด็กและเยาวชนที่ออกไปแล้วไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ศาลก็จะส่งตัวเด็กและเยาวชนนั้นไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรม เป็นระยะเวลาเท่าใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลาที่เหลืออยู่ ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ส่งเด็กและเยาวชนที่ผิดเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤดิ ซึ่งจะไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมได้แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าเป็นกรณีนี้จะเป็นระยะเวลาเกินหนึ่งปี หรือเท่าใดก็ได้ แต่มีเงื่อนไขอยู่อย่างเดียว คือ ต้องไม่เกินระยะเวลาขั้นสูงที่เหลืออยู่²⁵

เหตุผลของการให้อำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำขั้นสูงได้นั้น เนื่องจากการกำหนดระยะเวลา กักและอบรม หรือส่งไปควบคุมยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า เมื่อเยาวชนได้รับการกักและอบรม หรือฝึกและอบรมครบกำหนดแล้ว จะสามารถกลับตนเป็นคนดี แต่ในความเป็นจริงแล้ว อาจจะไม่เป็นไปตามที่ได้คาดการณ์ไว้ก็ได้ เพราะเป็นการกำหนดก่อนที่จะได้มีการกักและอบรม หรือฝึกและอบรม ต่อเมื่อได้มีการใช้วิธีการดังกล่าวไปบ้างแล้ว จึงจะสังเกตและพินิจเยาวชนแต่ละรายว่าจะสามารถกลับตนได้ภายในระยะเวลาเท่าใด ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงกำหนดวิธีการให้ศาลมีอำนาจกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำขั้นสูงไว้ ซึ่งในระหว่างนั้นศาลจะปล่อยตัวเยาวชนไปเมื่อใดก็ได้ที่ศาลเห็นว่าเยาวชนพอจะกลับตนได้แล้ว แต่เพื่อให้การแก้ไขกลับตนของเยาวชนมีผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้นศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤดิในระหว่างที่ปล่อยตัวก่อนครบกำหนดขั้นสูงนี้ตามควรแก่กรณี แต่ต้องเป็นเงื่อนไขการคุ้มครองประพฤดิทั้ง 1-6 ข้อ²⁶ ในกรณีที่เยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ถ้าเป็นการผิดเงื่อนไขเพียงเล็กน้อย ศาลอาจเรียกตัวมาว่ากล่าวตักเตือน ถ้าศาลเห็นว่าเยาวชนจึงจะเลิกไม่ปฏิบัติตาม

²⁵ อ่างแล้ว , มาตรา 105

²⁶ อ่างแล้ว , มาตรา 100

เงื่อนไขศาลมีอำนาจส่งตัวผู้นั้นกลับไปกักและอบรม หรือควบคุมในโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรมตามเดิม แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาที่เหลืออยู่

และในกรณีการห้ามกักขังเด็กและเยาวชนแทนค่าปรับ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลธรรมดา พิพากษาให้ปรับผู้ใด ถ้าผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนด จะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ โดยคิดอัตรา 70 บาทต่อ 1 วัน และห้ามกักขังเกิน 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทขึ้นไป จะกักขังเกิน 1 ปีได้ แต่ต้องไม่เกิน 2 ปี แต่สำหรับศาลเยาวชนและครอบครัว เมื่อศาลพิพากษาให้ปรับและเด็กและเยาวชนไม่ชำระค่าปรับ ห้ามมิให้กักขังเด็กและเยาวชนแทนค่าปรับ แต่ให้ศาลส่งตัวไปควบคุมในสถานพินิจ โรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม เป็นกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งต้องไม่เกิน 1 ปี และไม่ต้องคิดอัตรา 70 บาทต่อ 1 วันด้วย แต่การฝึกและอบรมจะต้องไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าค่าปรับที่ไม่ชำระจะเป็นจำนวนเงินมากน้อยเพียงใดก็ตาม²⁷

จากที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดในข้อ 3.2 นั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิเศษว่าศาลธรรมดา เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดี ยิ่งกว่าการลงโทษ ดังนั้น จึงมีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ ในกรณีที่เด็กและเยาวชนไม่ได้กระทำความผิด และในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจพิพากษาลงโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนก็ได้ ซึ่งในการกำหนดเงื่อนไขในการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้กระทำความผิดนั้น มีการกำหนดให้เด็กและเยาวชนไปศึกษา หรือประกอบอาชีพให้เป็นกิจจะลักษณะ และในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด และศาลเห็นสมควรใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยส่งตัวเด็กและเยาวชนไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมนั้น ผู้เขียนจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

3.3 วิธีการศึกษาและฝึกอบรม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.1 ว่า การดำเนินงานโดยทั่วไปของการฝึกและอบรมซึ่งเป็นที่นิยมใช้ในปัจจุบันจะเป็นรูปแบบของบ้านผสมโรงเรียนตามทฤษฎีมิลิว ซึ่งเป็นการใช้วิธีการบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชน โดยการแก้ไขสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีการพัฒนา ปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เป็นคนดี ซึ่งตามวิธีการดังกล่าว เมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามารับการฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนจะได้รับการฝึกฝนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพแขนงต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นในสถานฝึกและอบรมนั้น และมีการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ อันควรแก่การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน

²⁷ อ่างแล้ว , มาตรา 107

สำหรับกิจกรรมต่างๆ โดยทั่วไป ที่ควรจัดให้มีในสถานฝึกและอบรม เช่น ²⁸

1. กิจกรรมรวมกลุ่ม (Group Therapeutic Communication) หมายถึง การพบปะชุมนุมกัน การจัดเด็กเป็นกลุ่มย่อยๆ ให้เด็กร่วมประชุมกันเอง มีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับฟังหรือประชุมพร้อมกับเจ้าหน้าที่ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ในการใช้ชีวิตประจำวันการดัดแปลงแก้ไขความเป็นอยู่ เช่น เรื่องห้องรับประทานอาหาร ที่พักผ่อน ที่นอนหลับ การใช้ชีวิตร่วมกัน พูดถึงสิ่งที่เกิดปัญหา หรือสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ดีขึ้น เป็นต้น ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่จะได้ชี้แจงว่า สิ่งใดทำได้สิ่งใดทำไม่ได้เพราะเหตุใด ทั้งนี้จัดให้มีการประชุมกลุ่มเป็นคราวๆ ไป

2. สันทนาการหรือนันทนาการบำบัด (Recreation) หรือ (Recreational Therapy) คือ กลุ่มกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อรื่นเริงบันเทิงใจให้ทุกคนในกลุ่มได้รับความสนุกสนานรื่นเริง เช่น การร้องเพลงร่วมกัน เล่นกีฬาที่ตกลงขบขันเป็นคติสอนใจ รำวงเต้นรำ การละเล่น หรือเกมสนุกต่างๆ รวมทั้งกีฬากลางแจ้งด้วย ในหมู่เด็กเล็กก็อาจดำเนินการจัดการให้มีการประกวดผิวหนังสะอาด ฟันสะอาดเพิ่มเติมไปด้วย เป็นต้น

3. อาชีวบำบัด (Occupational therapy) หรือการฝึกวิชาชีพส่วนใหญ่มักนิยมทำในรูปหัตถกรรม เช่น ตัดผม ช่างศิลป์ ช่างเย็บ แก้ไขซ่อมแซมเครื่องไฟฟ้าอย่างง่ายๆ ฯลฯ เหล่านี้ และการจัดทำในรูปอุตสาหกรรมบำบัดโดยมีโรงงานย่อยๆ หรือการกลีกรบำบัดก็ได้ ถ้ามีเนื้อที่เพียงพอตั้งที่สถานฝึกอบรมได้จัดทาส่งแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้ใช้สมอง สายตา และมือประสานกัน เป็นการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ได้เรียนรู้งาน ระบายอารมณ์เกิดความสำเร็จและภาคภูมิใจในงานที่ทำ ถ้าผลิตผลนั้นสามารถเกิดรายได้เด็กจะได้รับส่วนแบ่งจากรายได้นั้นด้วย

4. ให้ความรู้(Education) เพิ่มพูนความรู้ให้กับเด็กโดยการจัดเข้ากลุ่มแล้วนำข่าวจากหนังสือพิมพ์ บทความ สารคดีทั่วไป ความรู้ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ความรู้ทั่วไปในการดำเนินชีวิตในสังคม ฯลฯ ให้ความรู้ วิจารณ์หรือทบทวน สรุปความรู้ต่างๆ กระตุ้นให้กลุ่มสนใจที่จะหาความรู้ด้วยตนเองโดยการอ่านหนังสือในห้องสมุด แล้วนำมาเสนอในกลุ่ม มีการทบทวนปัญหาต่างๆ ผู้ที่ทบทวนได้สรุปได้จะได้รับรางวัล เป็นต้น

5. สังสรรค์ (Social Meeting) ทำให้เด็กรู้จักวางตัวในการเข้าสังคมหรือมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ร่วมกันจัดงานสังสรรค์คิดกะงานกันเอง จัดทำอาหารรับประทานร่วมกัน เช่น วันนักขัตฤกษ์ จัดการแสดง

ดนตรี ละคร อาจช่วยกันทำเรื่องแต่งตัวและฉากอย่างง่าย ประหยัด ทั้งนี้เพื่อให้กระตุ้นความคิดริเริ่มและการวางตัวในสังคมด้วย เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ร่วมมือให้การสนับสนุนตลอดเวลา

บางครั้งการจัดพาเด็กไปทัศนศึกษาเพื่อหาความรู้ ความเพลิดเพลินนอกสถานที่ เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศก็จัดเป็นวิธีการที่ดีอย่างหนึ่ง นอกจากนี้กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ เช่น นำภาพยนตร์ที่สนุกสนาน เบาสมอง ภาพยนตร์สารคดีหรือวิชาการมาฉาย ปาฐกถาธรรม หรือมีอาสาสมัครมาช่วยเหลือจัดกิจกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นการเพิ่มพูนให้มีการแก้ไขเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.3.1. การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในต่างประเทศ

ในการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยการส่งตัวเข้ารับการฝึกและอบรมในประเทศต่างๆ มีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไข พื้นฟูให้เด็กและเยาวชนได้กลับตนเป็นคนดี หากแต่การกำหนดความประพฤติอย่างที่จะถือว่าเป็นการกระทำความผิดนั้น แต่ละประเทศย่อมมีการกำหนดที่แตกต่างกันออกไป เช่น ประเทศญี่ปุ่น , ประเทศอังกฤษ , ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ในเรื่องนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไป ดังนี้

ก. ประเทศญี่ปุ่น ²⁹

ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ได้มีการวางมาตรการป้องกันและแนวทางแก้ไข พื้นฟูเด็กและเยาวชนทั้งที่ได้กระทำความผิดและที่มีได้กระทำความผิดแต่เป็นผู้ที่มีความประพฤติไม่ดี ตลอดจนมีมาตรการในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดขึ้น ซึ่งมาตรการป้องกันดังกล่าวเป็นเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

²⁹ ปราณีต ปยสิริภานนท์ , สัมมนาทางด้าน The Treatment of Dangerous Habitual Offenders. รายงานการไปสัมมนา ณ ประเทศญี่ปุ่น วันที่ 8 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 26 มีนาคม 2522, หน้า 12-24

1. กรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิด

ตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นกำหนดว่า เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี ได้กระทำความผิด เด็กนั้นไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจส่งเด็กไปยังศูนย์แนะแนวเด็ก (Child Guidance Center) หรือบ้านฝึกอบรมและให้การศึกษาแก่เด็ก (Child Education and Training Home) ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (Child Welfare Law) ทั้งนี้ก็เพื่อให้เด็กได้รับการอบรม สั่งสอน ให้การศึกษาแก่เด็กเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป แต่ถ้าหากเด็กยังมีความประพฤติไม่ดีขึ้น ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าศูนย์แนะแนวเด็กอาจส่งเด็กไปให้ศาลครอบครัวพิจารณาหาวิธีการที่เหมาะสมต่อไป

ส่วนเยาวชนที่มีอายุเกินกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ ได้กระทำความผิดเยาวชนจะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลครอบครัวทุกราย และศาลครอบครัวก็จะส่งเยาวชนไปยัง Juvenile Classification Home ซึ่งเป็นสถานที่จำแนกประเภทเยาวชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ของผู้ชำนาญการจำแนกประเภท (Classification Specialist) ประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ ซึ่งจะทำให้การสัมภาษณ์ทั้งเยาวชนและผู้ปกครอง และการทดสอบทางจิตวิทยา การทดสอบสติปัญญา การทดสอบบุคลิกภาพ สภาพอารมณ์ จิตใจ และปัญหาจิตใจ การทดสอบความถนัดทางการเรียน เป็นต้น ซึ่งผลการจำแนกประเภทของเยาวชนจะเป็นรายงานการวิเคราะห์ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ การพัฒนาทางสังคมรวมทั้งแนวโน้มลักษณะของอาชญากร ซึ่งจะส่งผลให้ศาลครอบครัวใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินหามาตรการที่ดีที่สุดในการแก้ไขเยาวชนผู้กระทำความผิด หากศาลครอบครัวพิจารณาแล้วเห็นควรใช้วิธีการคุมประพฤติ รายงานผลการจำแนกประเภทจะต้องส่งไปให้สำนักงานคุมประพฤติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการคุมประพฤติต่อไป และหากพิจารณาแล้วเห็นควรนำตัวเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรม รายงานนี้จะต้องส่งไปให้โรงเรียนฝึกอบรมตามความเหมาะสม ซึ่งมีอยู่ 4 ประเภท³⁰ คือ

1. โรงเรียนฝึกอบรมระดับต้น (Primary Juvenile Training School) เป็นโรงเรียนฝึกอบรมสำหรับเยาวชนที่มีอายุ 14 ปี หรือมากกว่าแต่ไม่เกิน 16 ปี ผู้ซึ่งไม่มีข้อบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ

³⁰ สุดจิต เจนนพกาญจน์ Organization Functionals and Administration of Penal Institutions, รายงานการฝึกอบรม ณ ประเทศสิงคโปร์ วันที่ 3 ธันวาคม 2527 ถึงวันที่ 3 มีนาคม 2528 , หน้า 11-23

2. โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนระดับกลาง (Middle Juvenile Training School) เป็นโรงเรียนฝึกอบรมสำหรับเยาวชนที่มีอายุประมาณ 16 ปี หรือมากกว่าแต่ไม่เกิน 20 ปี ผู้ซึ่งไม่มีข้อบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3. โรงเรียนฝึกอบรมเยาวชนระดับสุดท้าย(Advanced Juvenile Training School) เป็นโรงเรียนฝึกอบรมสำหรับเยาวชนที่มีอายุประมาณ 16 ปี หรือมากกว่าแต่ไม่เกิน 23 ปี ผู้ซึ่งไม่มีข้อบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่มีแนวโน้มที่มีความก้าวหน้าในการประกอบอาชญากรรม (Advanced Criminal Tendency)

4. โรงเรียนฝึกอบรมและบำบัดรักษาเยาวชน (Medical Juvenile Training School) เป็นโรงเรียนฝึกอบรมสำหรับเยาวชนที่มีอายุ 14 ปี หรือมากกว่าแต่ไม่เกิน 26 ปี ผู้ซึ่งมีข้อบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาจากเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เป็นพิเศษ

โรงเรียนฝึกอบรมทั้ง 4 แห่งนี้ จะมีการแบ่งแยกกันระหว่างหญิงและชาย แยกออกจากกันจะไม่อยู่ปะปนกัน วิธี Classification System นี้ ญี่ปุ่นถือว่าเป็นระบบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้โครงการแก้ไขผู้กระทำผิดจะได้ผลหรือไม่ ซึ่งหน่วยงานนี้คล้ายคลึงกับกองแรกรับของไทย ที่จะทำการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาตัดสินของศาลเยาวชนและครอบครัว แต่แตกต่างกันที่กองแรกรับของไทยจะเป็นการรายงานมาจากเจ้าหน้าที่หน่วยต่างๆ เช่น กองคุมประพฤติ กองแพทย์ เป็นต้น แต่ของญี่ปุ่นจะเป็นการรายงานมาจาก Juvenile Classification Home แห่งเดียว โดยที่พนักงานคุมประพฤติจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องเลย พนักงานคุมประพฤติจะมีหน้าที่ดูแลคุมประพฤติเยาวชนหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้คุมประพฤติ อยู่ในสังกัดสำนักงานฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation Bureau) ส่วน Juvenile Classification Home และโรงเรียนฝึกอบรม จะสังกัดสำนักงานแก้ไข (Correction Bureau) ซึ่งแตกต่างจากของไทย

2. กรณีเด็กและเยาวชนมีความประพฤติไม่ดี

ตามกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (Child Welfare Law) มีมาตรการในการป้องกันเยาวชนอาชญากรรม (Juvenile Delinquency) โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี หากประพฤติตนเสียหายหรือมีแนวโน้มที่อาจจะกระทำผิดต่อไปได้ในอนาคต (Pre-offence Juvenile) ซึ่งลักษณะของพฤติกรรมที่เสียหาย คือ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ประการ ต่อไปนี้

- ก. ไม่อยู่ในโอวาท ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนที่มีเหตุผลของบิดามารดาหรือผู้ปกครองอยู่เสมอ
- ข. ออกจากบ้านบ่อยๆ โดยไม่มีเหตุผลสมควร เช่น หนีโรงเรียน เทียวเตร็ดเตร่ เกล่เกล่ ใช้เวลาไม่เป็นประโยชน์ เป็นต้น
- ค. คบหาสมาคมกับบุคคลที่มีชื่อเสียงในทางไม่ดี หรือบุคคลที่เป็นอันตราย หรือเข้าไปในสถานที่ที่อาจทำให้เสียชื่อเสียงอยู่เสมอ
- ง. ประพฤติตนที่เป็นอันตรายต่อความรู้สึกรับผิดชอบ หรือทำลายศีลธรรมของสังคมอยู่เป็นกิจนิสัย เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ดิตยาเสพติดหรือเข้าไปในสถานที่เร่รุ่มที่ไม่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ จะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวไปอบรมแก้ไข ซึ่งมีหน่วยงานของตำรวจ ที่ทำหน้าที่แนะนำเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติเสียหาย หรือส่งให้ Child Guidance Center ของจังหวัด หรือส่งให้ศาลครอบครัวดำเนินการหามาตรการแก้ไขต่อไป ดังนั้นในประเทศญี่ปุ่นเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติเสียหาย ก็ได้รับความสนใจและแก้ไขจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนที่จะกระทำผิดเสียอีก ทั้งนี้เพราะประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนมากและมุ่งการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดมากกว่าการแก้ไขเมื่อมีการกระทำความผิดแล้ว แต่สำหรับในประเทศไทยศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนเข้ามาสู่ระบบกระบวนการพิจารณาไม่ว่าเด็กและเยาวชนจะได้กระทำความผิดหรือมิได้กระทำความผิดก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงจะมีอำนาจในการหามาตรการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนนั้น แม้ว่าเด็กและเยาวชนนั้นจะมีได้กระทำความผิดก็ตาม

ในประเทศญี่ปุ่น นอกจากทั้งสองกรณีข้างต้นแล้ว ยังมีมาตรการในการป้องกันก่อนที่จะเกิดการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทั่วไป ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นพบว่าวิธีนี้ประสบผลสำเร็จสามารถลดจำนวนผู้กระทำความผิดได้อย่างมาก ซึ่งรูปแบบการป้องกันและแก้ไขที่สำคัญๆ ก็ เช่น

- การมีพนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร (Volunteer Probation Officer หรือ VOP.) เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยงานของพนักงานคุมประพฤติ (Professional Probation Officer) โดยอาสาสมัครแต่ละคน จะรับผิดชอบดูแลแก้ไขความประพฤติของผู้ถูกคุมประพฤติเพียง 1-5 ราย ในเขตที่อยู่อาศัยของตน สาเหตุก็เพื่อการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด V.O.P. จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงยุติธรรม โดยจะทำการคัดเลือกจากบุคคลทั่วไปที่เป็นที่เคารพของผู้ที่อยู่ในชุมชน ต้องเป็นผู้ที่มี ทัศนคติในการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงจัง มีฐานะมั่นคง สุขภาพแข็งแรงที่สำคัญหน้าที่นี้ไม่มีค่าตอบแทนใดๆ มีแต่ค่าใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เช่น ค่าพาหนะ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันได้มีโครงการอาสาสมัครและบุคคลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของ สถานพินิจ (อสพ.) ซึ่งเป็นโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับโครงการอาสาสมัครพนักงานคุมประพฤติของ ประเทศญี่ปุ่น โดยโครงการ อสพ. นี้เริ่มครั้งแรกในปี 2539 ซึ่งไม่นานมานี้เอง โดยออกเป็นระเบียบ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ว่าด้วยอาสาสมัครและบุคคลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชน (อสพ.) พ.ศ. 2539

- สมาคมพี่ชายและพี่สาว (Big Brother and Big Sister Association) หรือมีชื่อย่อว่า B.B.S. เป็นสมาคมที่ช่วยรณรงค์ป้องกันปัญหาอาชญากรรมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 โดยจะเป็นประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะ เป็นนิสิตหรือนักศึกษา เป็นใครก็ได้ที่มีอายุ 17 ถึง 30 ปี โดยมีคุณสมบัติสามารถเข้าใจปัญหา และความต้องการของเด็กและเยาวชนได้ มีความตั้งใจที่จะนำเด็กและ เยาวชนไปในทางที่ถูกที่ควร มิให้หลงผิดไปประกอบอาชญากรรม โดยจะเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมกีฬา และสันทนาการต่างๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมี ความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นการป้องกันการเกิดการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ได้ผล สำหรับประเทศไทยก็มีนิสิตนักศึกษาเข้ามาร่วมกิจกรรมเช่นนี้แต่ไม่มากนัก

- กลุ่มสมาคมสตรีเพื่อช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพผู้กระทำผิด (Women's Association for Rehabilitation Aid) หรือชื่อย่อว่า W.A.R.A. เป็นสมาคมสตรีอาสาสมัคร มุ่งช่วยเหลือกิจการของหน่วยงานที่ทำงานป้องกันและแก้ไขอาชญากรรมโดยตรง สมาคมนี้จะให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ด้านการเงิน สิ่งของ เครื่องใช้ และอื่นๆแก่กลุ่ม B.B.S. สถานสงเคราะห์หลังปล่อย และพนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร เป็นต้น ในประเทศไทยก็มีสมาคมสตรีอยู่หลายสมาคม แต่ยังไม่มีความใดที่เป็นสมาคมเพื่อการป้องกันและฟื้นฟู แก้ไขผู้กระทำผิดโดยตรง เพียงแต่ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถดึงสมาคมเหล่านี้มาร่วมงานของศาลได้ เช่น ช่วยเหลือด้านการเงิน จัดเลี้ยงอาหาร บริจาคสิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น

จากที่ผู้เขียนได้ศึกษากระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชนของญี่ปุ่น เห็นได้ว่า ใน ประเทศญี่ปุ่นมีมาตรการในการป้องกันก่อนเกิดอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนหลายวิธีการ เพราะการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดย่อมดีกว่าการที่จะหาทางแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแล้ว ซึ่งประเทศควรจะมี การนำมาตราการป้องกันอย่างประเทศญี่ปุ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ข. ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษมีกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่หลายฉบับ มีได้บัญญัติเป็นลักษณะประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย ด้วยเหตุที่ประเทศอังกฤษใช้กฎหมายแบบ Common Law คือ Criminal Law Act 1977 ,The Offences against the Person Act 1961 ,The Prevention of Crime Act 1953 , The Public Order Act 1986 ซึ่งโดยหลักแล้วหากผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน จะอยู่ภายใต้กฎหมาย Children and Young Person Act 1963 ซึ่งกำหนดว่า Infancy คือ บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบทางอาญาไว้ 3 ระดับ³¹ ดังนี้

ก. อายุต่ำกว่า 10 ปี ไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา (เดิมกำหนดไว้ ต่ำกว่า 7 ปีไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญา) ตามมาตรา 16 แห่ง Children and Young Person Act 1963

ข. อายุตั้งแต่ 10 ปี ถึง 14 ปี กฎหมายบัญญัติให้ยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญา เว้นแต่มีความรู้ผิดชอบแล้ว

ค. อายุเกินกว่า 14 ปี ถือว่าเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดชอบทางอาญาเพราะมีความรับผิดชอบแล้ว

ซึ่งการกำหนดอายุความรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนไว้เป็น 3 ระดับดังนี้ จึงทำให้มาตรการที่ใช้สำหรับเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างกันโดยแบ่งออกได้เป็น

1. มาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนโดยไม่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีในศาล

เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดหรือเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติไม่ดี เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจใช้มาตรการนี้ได้ คือ

(ก) การว่ากล่าวตักเตือน³²

³¹ Nigel Walker . *Crime and Punishment in Britain* 2nd ed. (Edinburgh : Edinburgh University Press , 1969) , p. 179

³² ประธาน วัฒนวานิชย์ , กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์ประกายพรึก,2530),หน้า 197

การใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและต้องมีอายุต่ำกว่า 14 ปี ซึ่งได้กระทำความผิดในข้อหาที่อาจฟ้องร้องได้ เช่น ลักทรัพย์ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะใช้วิธีการตักเตือนโดยจะตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ ถ้าหากเด็กมีอายุน้อยการตักเตือนก็อาจไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน หรือบางกรณีก็จะทำการตักเตือนอย่างเป็นทางการโดยเรียกบิดามารดามาพบเพื่อทำการตักเตือนด้วยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการใช้นโยบายของหัวหน้าฝ่ายตำรวจแต่ละท้องที่นั้นๆ

(ข) การดูแลคุ้มครองและควบคุม ³³

เนื่องจากอังกฤษได้ขยายอายุความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนสูงขึ้นจากเดิม 7 ปี มาเป็น 10 ปี จึงทำให้มีการใช้มาตรการป้องกันสังคมเพิ่มขึ้น ทำให้วิธีการทางสังคมมีลักษณะแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาทางอาญา วิธีการทางสังคมจะใช้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนตกอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายโดยมีเงื่อนไขต่างๆ ดังนี้

1. เด็กที่ไม่ได้รับการดูแลคุ้มครองจากบิดามารดา ต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้
 - คบเพื่อนเลว หรือ ตกอยู่ในสภาพเสื่อมเสียทางศีลธรรม
 - ขาดการดูแล คุ้มครอง และแนะนำจนเป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ยากโดยไม่จำเป็นหรือกระทบกระเทือนต่อสุขภาพของเด็กอย่างร้ายแรง หรือเป็นผลให้มีการพัฒนาที่ไม่ดี
 - ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดทางเพศ ความผิดต่อร่างกาย หรืออยู่ในสถานที่ที่อาจตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิด หรืออยู่ร่วมกับผู้กระทำความผิดต่อเด็ก
2. เด็กที่บิดามารดาควบคุมไม่ได้ ในกรณีที่บิดามารดาไม่สามารถควบคุมเด็กได้ อาจร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถ้าหากเจ้าหน้าที่ปฏิเสธ ผู้นั้นอาจร้องขอต่อศาล ขอให้ศาลสั่งแทนตน วิธีการเช่นนี้กำหนดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าระหว่างเด็กและบิดามารดาโดยให้หน่วยงานของรัฐเข้าควบคุมเด็กซึ่งปกครองไม่ได้ตั้งแต่ต้น
3. เด็กหนีโรงเรียน การหนีโรงเรียนเป็นประจำ ย่อมแสดงว่าเด็กนั้นมีปัญหาครอบครัวและยังเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของเด็ก ปัญหานี้อาจเกิดจากมารดาเด็กเจ็บป่วย ปล่อยปละละเลย ละทิ้งครอบครัว หรือเด็กไม่ชอบโรงเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน หรือสนใจกิจกรรมอย่างอื่น

³³ Nigel Walker . *Crime and Punishment in Britain* , pp. 179-197

เด็กที่มีปัญหาทั้งสามประเภท รัฐอาจดำเนินการดังต่อไปนี้

- ก. ส่งตัวเด็กไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่เหมาะสม
- ข. ส่งไปยังโรงเรียนที่เหมาะสม
- ค. ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของพนักงานคุมประพฤติ โดยออกคำสั่งควบคุมดูแล (Supervision Order)

2. มาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนทางศาล ³⁴

มาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนทางศาลนี้ เป็นมาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามกฎหมาย โดยทั่วไปเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จะอยู่ในอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชนซึ่งจะพิจารณาว่าเด็กและเยาวชนได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดหรือไม่ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนไปยังสถานฝึกและอบรม (Borstal Training) จะต้องส่งตัวผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีไปยังศาล Quarter Session เพื่อพิพากษาโทษก่อน ทั้งนี้เพราะศาลสูงกว่าศาลเด็กเท่านั้นจึงจะมีอำนาจออกคำสั่งให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมได้ มาตรการอย่างหนึ่งที่ศาลคดีเด็กหรือศาลชั้นต้นสามารถทำได้ คือ การส่งตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไปยังศูนย์รับเด็กและเยาวชน ในกรณีนอกเหนือจากนี้ทั้งศาลสูงและศาลล่างมีอำนาจออกคำสั่งสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ คือ

(ก) ปลปล่อยตัว

เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาจได้รับการปลปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไขก็ได้ การปลปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขเป็นวิธีการปกติที่ใช้ทั่วไปโดยศาลจะวางข้อกำหนดให้บิดามารดาควบคุมความประพฤติของเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดนั้นๆ

(ข) ปรับ

³⁴ ประธาน วัฒนวานิชย์, กฎหมายเกี่ยวกับความผิดของเด็กและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2530), หน้า 197

การปรับและการชดใช้ค่าเสียหาย ศาลคดีเด็กและเยาวชนมีเขตอำนาจจำกัด ในการกำหนดค่าปรับ กล่าวคือ ศาลไม่สามารถปรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้

(ค) การคุมประพฤติ

การคุมประพฤติเป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นสำหรับเด็กและเยาวชน ศาลสามารถใช้วิธีการนี้โดยไม่ต้องถามความเห็นชอบของเด็กและเยาวชนก่อน สำหรับเด็กและเยาวชนอาจถูกสั่งคุมประพฤติ และให้อยู่ในความควบคุมดูแลของบุคคลที่ศาลเห็นว่าเหมาะสมก็ได้ ในอังกฤษเด็กและเยาวชนที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติ อาจถูกส่งตัวไปยังศูนย์ควบคุมตัวแทนการลงโทษด้วยวิธีที่รุนแรงกว่า ในกรณีที่เด็กและเยาวชนยังมีอายุน้อยไม่มากนัก

การกำหนดที่อยู่สำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ เด็กและเยาวชนอาจตกอยู่ภายใต้คำสั่งให้ต้องอยู่ในสถานที่ดีที่หนึ่งตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด สถานที่อยู่อาศัยดังกล่าว จะเป็นการดำเนินงานโดยองค์การอาสาสมัคร ซึ่งได้รับการสนับสนุนทางการเงิน และอยู่ภายใต้การตรวจสอบของกระทรวงมหาดไทย ผู้ถูกคุมประพฤติซึ่งอยู่ในสถานที่ที่กำหนดให้นี้ ถ้าออกจากโรงเรียนแล้วและมีอายุน้อยกว่า 21 ปี อาจถูกสั่งให้อยู่ในสถานที่ที่กำหนดให้นี้ต่อไปได้

(ง) การสั่งรอกการลงโทษ

การสั่งรอกการลงโทษนี้เป็นคำสั่งที่มีลักษณะคล้ายคำสั่งคุมประพฤติ เป็นวิธีการทางสังคมซึ่งสั่งให้เด็กและเยาวชนอยู่ภายใต้การดูแลของผู้อื่น ส่วนมากได้แก่ พนักงานคุมประพฤติ โดยมีกำหนดระยะเวลาแต่ต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการคุมประพฤติ (3ปี) มาตรการนี้คล้ายกับการคุมประพฤติในแง่ที่อาจกำหนดเงื่อนไขให้อยู่ที่ดีที่หนึ่ง หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนอาจถูกสั่งให้คอยควบคุมดูแลด้วยความระมัดระวัง ถ้าผู้กระทำความผิดประพฤติตนไม่ดี อาจถูกนำตัวมาศาลเด็กอีกครั้งเพื่อให้ศาลสั่งให้ส่งตัวไปยังโรงเรียนที่กำหนดให้ หรืออยู่ในความดูแลของบุคคลที่เหมาะสม มาตรการนี้แตกต่างจากการคุมประพฤติในแง่ที่มาตรการนี้อาจใช้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าอายุความรับผิดชอบทางอาญาได้ (10 ปี)

(จ) คำสั่งให้อยู่ในความดูแลของบุคคลที่เหมาะสม

คำสั่งให้อยู่ในความดูแลของบุคคลที่เหมาะสม เช่นญาติ หรือบุคคลอื่นๆ โดยปกติสำนักงานเยาวชนของรัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแล รวมทั้งคัดเลือกผู้ปกครองให้เด็ก ผู้กระทำผิดที่มีผู้รับไปปกครอง

ในอังกฤษมีเพียง 10% ของเด็กทั้งหมด จำนวนที่เหลือจะถูกส่งไปยังสถานที่ควบคุมของรัฐ มาตรการนี้ใช้ได้โดยไม่จำกัดอายุของเด็กแต่ห้ามมิให้ควบคุมดูแลเด็กเกินกว่าเด็กมีอายุ 18 ปี สำนักงานเยาวชนจะมีสิทธิอำนาจ และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน

(ฉ) ศูนย์ควบคุม (Attendance Centers)

เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อบังคับให้เด็กและเยาวชนอยู่ในวินัย มีโครงการอบรมระยะเวลาสั้นๆ เพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่เด็ก มาตรการนี้จะบังคับให้เด็กมาที่ศูนย์ โดยปกติครั้งละ 2 ชั่วโมง ทุกบ่ายวันเสาร์ติดต่อกันสัปดาห์เว้นสัปดาห์ การใช้เวลาส่วนใหญ่เป็นการฝึกพลศึกษาและการฝึมือภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจและกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหาสถานที่ตั้งศูนย์ โดยมอบหมายให้ตำรวจในท้องที่ดำเนินการแทน โดยศาลคดีเด็กเป็นผู้ออกคำสั่ง การออกคำสั่งจะกระทำในกรณีที่เด็กและเยาวชนประพฤติผิดกฎหมายอาญา ละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติ หรือไม่ชดใช้ค่าเสียหาย ผู้กระทำความผิดจะมีอายุระหว่าง 10-21 ปี และไม่เคยมองโทษในเรือนจำหรือสถานฝึกอาชีพ อยู่ในศูนย์กักกันตัว หรืออยู่ในโรงเรียนที่กำหนดให้มาก่อน กระทรวงมหาดไทยจะทำหน้าที่แจ้งให้ศาลทราบเมื่อมีสถานที่ว่างสำหรับควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน ศูนย์เหล่านี้จะตั้งอยู่ตามเมืองใหญ่ และส่วนมากจะตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนซึ่งรัฐเป็นเจ้าของเฉพาะในเวลาบ่าย หรืออาจจะตั้งอยู่ในที่ทำการของตำรวจ ศูนย์เยาวชน หรือที่อื่นๆ คำสั่งให้เด็กและเยาวชนไปเข้าศูนย์ควบคุม จะกำหนดระยะเวลาให้เด็กและเยาวชนไปเข้าการอบรมประมาณ 2 ชั่วโมง เวลาและจำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม จะกำหนดโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์ ในทางปฏิบัติเวลาเข้ารับการอบรมจะไม่ตรงกับเวลาไปโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 14 ปี จะจัดเวลาไว้ต่างจากเด็กโต โดยทั่วไปจะมีการดำเนินงานดังนี้

- การตรวจความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย
- พลศึกษา
- ทำความสะอาดศูนย์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อื่นๆ
- การฝึมือ หรือการอบรมการปฐมพยาบาล

ผู้ที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยในการเข้าศูนย์ จะได้รับการตักเตือน หรือถูกแบ่งแยกออกจากกลุ่มชั่วคราวหรือขยายระยะเวลาในการอบรม เช่น แทนที่จะอบรมสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมงก็อบรม 2 ชั่วโมง หรือถ้าผู้กระทำความผิดไม่มาเข้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะติดตามไปที่บ้าน เพื่อหาสาเหตุการไม่มา แต่ที่สำคัญการลงโทษทางร่างกายจะกระทำมิได้

(ช) สถานกักกันเยาวชนผู้กระทำความผิด

สถานกักกันเยาวชน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. สถานแรกรับ (Remand Home)

เป็นสถานที่อยู่ภายใต้การจัดการและดำเนินงานของสำนักงานเด็กและเยาวชน และสำนักงานท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นสถานที่แรกรับเด็กตามคำสั่งศาล ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปีอาจเข้าอยู่ในสถานแรกรับได้ด้วยเหตุดังนี้

- ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการปฏิบัติโดยมิชอบต่างๆ ถูกทอดทิ้ง หรือเป็นเหยื่อการกระทำผิดทางเพศ อาชญากรรมอย่างร้ายแรง หรือความผิดอื่นๆ
- ผู้ที่ถูกควบคุมตัวระหว่างพิจารณาตามความจำเป็นในการดูแลคุ้มครองหรือควบคุม หรือผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามการควบคุมทางสังคม
- ผู้ที่ถูกควบคุมตัวระหว่างพิจารณา เนื่องจากเจ้าหน้าที่เกรงว่าจะหลบหนี
- ผู้ที่ศาลพิพากษาว่ามีความผิด และถูกควบคุมตัวไว้เพื่อการตรวจทางแพทย์ ทางจิต หรือรอรายงานทางสังคม เพื่อวินิจฉัยว่าจะใช้มาตรการอย่างไรในการแก้ไขบำบัด
- ผู้ที่รอการส่งตัวไปยังที่กำหนดให้
- ผู้ที่รอการส่งตัวไปยังสถานบำบัดทางจิต

2. โรงเรียนที่กำหนดให้ (Approved School)

โรงเรียนที่กำหนดให้ นี้ มีได้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมราชทัณฑ์เช่นเดียวกับเรือนจำ ศูนย์กักกัน และสถานฝึกอาชีพ แต่โรงเรียนจะอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการอาสาสมัคร โรงเรียนประเภทนี้แบ่งออกเป็น

- โรงเรียนสำหรับเด็กโต ซึ่งมีอายุเกินกว่าที่กำหนดให้ไว้ในการศึกษาภาคบังคับ
- โรงเรียนสำหรับเด็กอายุปานกลาง คือ อายุเกินกว่า 13 ปีขึ้นไป
- โรงเรียนสำหรับเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 13 ปี

ในการส่งตัวเด็กและเยาวชนไปยังโรงเรียนเหล่านี้จะมีการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนก่อน โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์และทดสอบในศูนย์จำแนกประเภท และลักษณะของโรงเรียนเหล่านี้จะไม่มีการแบ่งสูงหรือรั้ว ยกเว้นโรงเรียนบางแห่งที่มีสภาพที่ต้องควบคุมเป็นพิเศษ โรงเรียนเหล่านี้ไม่ใช่ทัณฑ์สถาน แต่เป็นสถานที่ศึกษาและใช้เวลาส่วนใหญ่ในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่ยังบกพร่องอยู่ มีการออก

กำลังกายและเล่นกีฬาต่างๆ เด็กและเยาวชนอาจได้รับอนุญาตให้กลับไปเยี่ยมบ้านได้ในวันหยุด ยกเว้นสภาพของบ้านไม่เหมาะสม หรือเด็กถูกลงโทษและไม่ได้รับสิทธิพิเศษ

3. ศูนย์กักกัน (Detention Centre)

เป็นสถานที่ที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งขึ้นโดยมีความมุ่งหมายในการควบคุมผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถใช้วิธีการที่นุ่มนวลได้ เช่น ปรับ การคุมประพฤติ และส่งตัวไปยังศูนย์ควบคุม ผู้ที่ส่งตัวไปจะมีอายุระหว่าง 15-21 ปี ถ้าผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 17 ปี ศาลจะไม่พิพากษาให้ส่งตัวไปยังสถานฝึกและอบรม เว้นแต่ศาลเห็นว่าไม่มีทางอื่นที่จะเหมาะสมกว่าวิธีการนี้

4. สถานฝึกและอบรม (Borstal)

เป็นสถานที่ที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ตั้งขึ้นโดยมีความมุ่งหมายเพื่อแก้ไขและให้การศึกษาก่อนการฝึกอบรมเยาวชนผู้กระทำความผิดโดยใช้บุคลากรที่มีคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกวิชาชีพ ช่างฝีมือ และให้การศึกษาระดับมัธยม โดยศาลคดีเด็กจะต้องทำความเห็นเสนอศาลสูงเพื่อพิจารณาส่งเข้ารับการฝึกอบรม ศาลคดีเด็กไม่มีอำนาจสั่งให้เด็กเข้ารับการอบรมได้ ระยะเวลาในการฝึกอบรมก็ไม่มีกำหนดตามคำพิพากษายกเว้น โดยปกติผู้กระทำความผิดจะได้รับการปล่อยตัวภายใน 6 เดือนถึง 2 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา คณะกรรมการของสถานฝึกและอบรมจะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาการฝึกอบรม โดยพิจารณาจากรายงานของเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม คำวินิจฉัยของคณะกรรมการที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบและทบทวนของคณะกรรมการตรวจเยี่ยม (Board of Visitors) และกรมราชทัณฑ์

เมื่อได้รับการปล่อยตัว ผู้กระทำความผิดจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ต่อไปอีก 2 ปี และในกรณีที่กระทำความผิดอีก จะถูกเรียกกลับเข้ามารับการฝึกและอบรมอีก 6 เดือน หรือจนกว่าจะครบ 2 ปี โดยปกติผู้กระทำความผิด จะไม่ถูกส่งตัวไปยังสถานฝึกและอบรมเดิม แต่จะถูกส่งตัวไปยังสถานฝึกและอบรมพิเศษ (Special Borstal)

(ซ) จำคุก

ศาลจะไม่พิพากษาลงโทษจำคุกเด็กและเยาวชนไว้ในเรือนจำของผู้ใหญ่ ผู้กระทำความผิดที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ถ้าการกระทำความผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าคนตาย จะไม่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่จะถูกขังไว้ในเรือนจำโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาแน่นอน กระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้กำหนดสถานที่คุมขัง

กำหนดเวลา และเงื่อนไขต่างๆ ในทางปฏิบัติจะพิจารณารายงานเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ในกรณีผู้ที่ถูกควบคุมตัวโดยมีกำหนดระยะเวลา เขาอาจได้รับการปล่อยก่อนกำหนดระยะเวลา ถ้ากระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร โดยทั่วไปผู้กระทำความผิดจะถูกส่งตัวไปยังโรงเรียนที่กำหนดให้ สถานฝึกอาชีพ สถานบำบัดทางจิต เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า แนวทางตามกฎหมายของประเทศอังกฤษมีมาตรการที่ใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและที่มีได้กระทำความผิดหลายวิธีการด้วยกัน แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม แนวทางที่ใช้ก็เพื่อที่จะอบรม แก่ไขเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีของประเทศชาติต่อไป

ค. ประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลของหลัก "Parens Patriae"³⁵ ซึ่งเป็นหลักที่มองว่า "อำนาจปกครองของพ่อแม่เป็นอำนาจธรรมชาติ แต่มีใช้จะแบ่งแยกไม่ได้ เมื่อรัฐเห็นว่าพ่อแม่ไม่อาจให้สิ่งที่ดีแก่บุตรของตนได้ ย่อมเป็นหน้าที่ของรัฐที่เข้าแทรกแซง ทั้งนี้เพื่อความเป็นอยู่ของเด็กที่ดีขึ้น และเป็นการป้องกัน คุ่มครองเด็กเหล่านั้น และทั้งนี้ก็ได้ขัดกับหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญแต่ประการใด ด้วยเหตุรัฐถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องให้สวัสดิการที่ดีแก่พลเมืองของตน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน" ซึ่งจากแนวความคิดนี้ทำให้กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเรื่องความผิดต่อสถานะของเด็กและเยาวชนขึ้นมามีอีกประเภทหนึ่ง นอกเหนือจากการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน จึงพอสรุปได้ว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนตามกฎหมายอาญา เป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นความผิดอยู่ในตัวของมันเอง (Mala in se) เช่น ม้าคนตาย ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น

ข. การกระทำความผิดตามสถานะของเด็กและเยาวชน เป็นการกระทำความผิดที่มีได้เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา แต่มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะตัว ในแต่ละมลรัฐจะบัญญัติไว้แตกต่างกัน ซึ่งในสหรัฐอเมริกาเรียกเด็กและเยาวชนที่ประพฤติดีต่อสถานะว่า Person in Need of Supervision (PINS) , Children in Need of Supervisions (CHINS) , Minors in Need of Supervision (MINS) และเด็กไม่เรียบร้อย (Unruly Children) โดยทางรัฐจะพยายามกำหนดขอบเขตพฤติกรรมต่างๆเป็นความผิดต่อ

³⁵ Faust and Brantingham . Juvenile Justice Philosophy , 2nd ed (New York : West Publishing Co.,1979), p.59

สถานะอย่างชัดเจนและมีระบบ³⁶ คือ ใน Standards and Goal 1976 National Advisory Committee on Criminal Justice ใน Standard 10.3 , 10.8 เรื่อง Scope of Jurisdiction The Families with Service Needs มีอำนาจพิจารณาเด็กที่กระทำผิดต่อสถานะของตน ดังนี้

- หนีออกจากบ้าน (Running away) หมายถึง หนีออกจากบ้านเกิน 24 ชั่วโมง(Standards 10.4)
- หนีโรงเรียน ไม่ว่าจะหนีโรงเรียนเป็นครั้งคราว หรือหนีโรงเรียนเป็นนิสัย ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวอาจเป็นโรงเรียนในส่วนของภาคบังคับของรัฐก็ได้ (Standards 10.5)
- ไม่เอาใจใส่ในอำนาจของพ่อแม่ที่ใช้อำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย (Standards 10.6)
- ดื่มสุราหรือเสพของมึนเมา (Standards 10.7)
- มีพฤติการณ์กระทำผิดในกรณีเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปีซึ่งเป็นพฤติกรรมที่รุนแรง(Standards 10.8)

ดังนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาเด็กและเยาวชนทั้งสองประเภทข้างต้น และกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของประเทศสหรัฐอเมริกา มีปรัชญาหรือแนวความคิด โดยมุ่งที่จะแก้ไขและเปลี่ยนแปลงความประพฤติที่เสียหายของเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ คือ ตำรวจ อัยการ พนักงานคุมประพฤติ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ของสถานฝึกและอบรม ผู้ที่ปฏิบัติงานในแต่ละระบบงานดังกล่าวจะมีโอกาสใช้ดุลพินิจการพิจารณานำเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนให้กลับคืนสู่ชุมชนให้ได้ โดยอาศัยบรรทัดฐานหรือหลักการสำคัญในทางปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน คือ การแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในสภาพธรรมชาติ หรือการมุ่งพัฒนากลับคืนสู่ชุมชน

ฉะนั้น ศาลเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีพื้นฐานในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด 3 วิธี คือ การควบคุมโดยครอบครัว (Diversion) , การคุมประพฤติ (Probation) และการส่งเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรม (Institutionalization) โดยทั้ง 3 วิธีดังกล่าวเป็นแนวคิดหลัก ส่วนแนวความคิดที่จะแยกเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกมาจากครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษที่รุนแรงที่สุด และศาลจะเลือกใช้วิธีการส่งเด็กและเยาวชนเข้าไปอยู่ในสถานฝึกและอบรมให้น้อยที่สุด ซึ่งสถานฝึกและ

³⁶ Peter C. Kratcoski and Lucille Dunn Kratcoski .*Juvenile Delinquency* .(New Jersey : Prentice-Hall Inc.,1979),pp. 32-35

อบรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ โดยคำนึงถึงระยะเวลา ความปลอดภัย และการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้³⁷

ก. สถานกักกัน (Detention Facility) เป็นสถานที่สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดและอยู่ระหว่างรอการพิจารณาพิพากษาคดี หรืออยู่ระหว่างรอการจัดการช่วยเหลือที่เหมาะสม ซึ่งตามปกติแล้วสถานกักกันจะตั้งอยู่ในชุมชนและใกล้เคียงหรือติดกับศาลเยาวชน ลักษณะของการก่อสร้างจะมีรูปแบบเป็นห้องขังเดี่ยวหรือห้องขังรวม สำหรับในชุมชนที่ไม่มีสถานกักกันจะจัดให้เด็กและเยาวชนอยู่ร่วมกับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

ข. สถานฝึกและอบรม (Training Schools) เป็นสถานที่สำหรับเด็กและเยาวชนที่ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีแล้วว่า กระทำความผิดจริง และเป็นการฝึกอบรมระยะยาว ซึ่งจะดำเนินการโดยกรมราชทัณฑ์ หรือเป็นสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ (Social Welfare) โดยที่สถานฝึกและอบรมจะต้องตั้งห่างออกไปจากศูนย์กลางชุมชนหรือห่างออกไปจากตัวเมือง

ค. บ้านกึ่งวิถี (Half-way House) เป็นสถานที่สร้างขึ้นในชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนกลุ่มเล็กๆ ผู้ซึ่งต้องออกจากครอบครัว ต้องไปโรงเรียน ทำงาน หรือประกอบอาชีพอื่นๆ ในชุมชน สถานที่นี้จะมีลักษณะพิเศษ คือ การรักษาความปลอดภัยจะไม่เข้มงวด เด็กและเยาวชนจะได้รับอนุญาตให้ออกไปภายนอกได้ และคนภายนอกก็ได้รับอนุญาตให้เข้ามาภายในได้เช่นกัน

สถานฝึกและอบรมทั้ง 3 ประเภท โดยทั่วไปจะจัดให้มีการบริการพื้นฐานด้านต่างๆ ได้แก่

1. การให้บริการด้านที่พักอาศัยและกินอยู่หลับนอน (Residential Service) เป็นบริการด้านความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่หลับนอน กิจกรรมสันทนาการ และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2. การให้การศึกษา (Schooling) ในแต่ละหน่วยงานจะจัดการศึกษาเป็นของตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจติดต่อกับองค์กรที่เป็นสาขาของอาณานิคมๆ ที่สถานฝึกและอบรมตั้งอยู่ หรืออาจส่งเยาวชนไปรับการศึกษาที่โรงเรียนภายในบริเวณชุมชนนั้นๆ

³⁷ James T. Carey and Patrick B. Mc. Anany . *Introduction to Juvenile Delinquency : Youth And the Law* , (New Jersey : Prentice-Hall ,1984), pp. 286-296

3. การฝึกวิชาชีพ (Vocational Training) จัดตั้งขึ้นโดยเชื่อว่าการเรียนการสอนภายในสถานฝึกและอบรมไม่สามารถจัดได้ทัดเทียมกับโรงเรียนภายนอกได้ รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจากชนกลุ่มผู้ใช้แรงงานมากกว่า ดังนั้น สถานฝึกและอบรมจึงเน้นด้านการฝึกวิชาชีพให้แก่เยาวชนกลุ่มนี้

4. การบำบัดแก้ไขหรือการฟื้นฟู (Treatment or Rehabilitation) เป็นแผนการหลักอีกประการหนึ่งสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่มาจากชนกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เนื่องจากปัญหาของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ยังมีความรุนแรงอยู่ โดยพิจารณาจากแต่ละสถานฝึกอบรมยังต้องการนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพแบบเฉพาะรายมากขึ้น รวมทั้งสภาพปัญหาเหล่านี้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว จะไม่อาจแน่ใจได้ว่าเด็กและเยาวชนจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เสมือนบุคคลธรรมดาที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยสรุปแล้วสถานฝึกอบรมแต่ละแห่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการบำบัดแก้ไขไว้ 6 ประการ คือ

- เพื่อพัฒนาทักษะ
- เพื่อการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนก่อนส่งกลับสู่ชุมชน
- เพื่อการส่งเสริมด้านสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน
- เพื่อพัฒนาส่งเสริมความสามารถในการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนด้วยตนเอง
- เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- เพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมขึ้น

เจ้าหน้าที่ของสถานฝึกและอบรมจะให้ความสำคัญในเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งนี้โดยใช้วิธีการทางวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ การให้คำแนะนำปรึกษา (Counseling) และการบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่ม (Group Treatment) เช่น กลุ่มปฏิสัมพันธ์ โดยใช้วิธีการแนะนำ (Guided group interaction) และอิทธิพลของวัฒนธรรมกลุ่มเพื่อนที่เป็นไปในทางที่ถูก (Positive peer culture) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สถานฝึกและอบรมแต่ละแห่งจะมีแผนการเฉพาะสำหรับการฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนจะถูกจัดให้อยู่ในโครงการใดนั้นจะพิจารณาจากรายงานการวิเคราะห์เด็กและเยาวชนแต่ละราย ซึ่งจะมีคณะกรรมการพิจารณาลงมติ จากนั้นจึงจะรายงานให้หัวหน้าสถานฝึกและอบรม (Superintendent) นำไปดำเนินการต่อไป

หลังจากที่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดถูกส่งตัวไปยังสถานฝึกและอบรมแล้ว โดยปกติเด็กและเยาวชนจะได้รับการจัดให้มีผู้ให้คำปรึกษา หรือผู้ที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Case Work) เป็นตัวกลางระหว่างเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในการดำเนินงานตามแผนการต่างๆของสถานฝึกและอบรมนั้นๆ

3.3.2. การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย

การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในประเทศไทยได้มีมานานแล้ว กล่าวคือ สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แห่งแรกได้มีการจัดตั้งขึ้น คือ โรงเรียนดัดสันดาน ซึ่งตั้งอยู่ที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยอยู่ในความควบคุมของกรมตำรวจ เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ.2450 ซึ่งจะจัดการส่งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไปรับการฝึกอบรมในโรงเรียนแห่งนี้ ความมุ่งหมายในการจัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานก็เพื่อเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยส่วนที่เสียหาย และปลูกฝังนิสัยที่ดี โดยกำหนดอายุเด็กและเยาวชนที่เข้าโรงเรียนดัดสันดานไว้ในช่วง 10-16 ปี

ต่อมาได้โอนกิจการของโรงเรียนนี้ไปให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการแต่ยังให้คงอยู่ที่เกาะสีชังตามเดิม ใน พ.ศ. 2479 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดการฝึกอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ.2479 ขึ้น และให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ และยังมีพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 ระบุว่าให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งเด็กที่มีอายุยังไม่ครบ 15 ปี ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ยังโรงเรียนฝึกอาชีพได้ กรมราชทัณฑ์ได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนดัดสันดานเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพ และย้ายมาตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจัดให้มีการสอนและอบรมศีลธรรมจรรยา ตลอดจนวิชาชีพสามัญเท่าที่จะทำได้ วิชาที่ฝึกนี้ได้แก่ การก่อสร้าง ช่างยนต์ ช่างไม้ ตัดเย็บเสื้อผ้า และการทำสวนครัว ต่อมาได้โอนไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการ โดยรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเหล่านั้นเข้ารับการฝึกอบรมในสถานเยาวชนห้วยโป่ง จังหวัดระยอง

ปัจจุบัน การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งใช้เพื่อการแก้ไขเด็กและเยาวชน โดยส่งตัวไปไว้ยังสถานฝึกและอบรม ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานรองรับภารกิจของศาล เป็นองค์กรในการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งแตกต่างออกไปจากศาลทั่วไปหรือศาลผู้ใหญ่ทั้งในระยะก่อนมีคำพิพากษาและภายหลังมีคำพิพากษา

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ในการควบคุมเด็กและเยาวชน ดูแลการกินอยู่หลับนอน เสริมสร้างพลานามัย จัดอบรมให้ได้รับความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ อบรมนิสัยกล่อมเกลาจิตใจ ให้เด็กและเยาวชนที่หลงผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี ให้การรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย การจัดนันทนาการ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ตลอดจนการดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย ส่วนหน้าที่ของสถานฝึกและอบรมนั้น เมื่อรับเด็กและเยาวชนจากศาลซึ่งพิพากษาส่งตัวไปฝึกและอบรมแล้ว ก็มีหน้าที่แก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล โดยให้การศึกษาวชิชาสามัญ พลศึกษา จริยศึกษา รวมทั้งการฝึกวิชาชีพตามความเหมาะสมภายใต้การสงเคราะห์และเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด และควบคุมตัวไว้ตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสำนึกตัว พัฒนาพฤติกรรมเสียใหม่ เพื่อให้สามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และกลับตนเป็นพลเมืองดีเมื่อได้รับการปลดปล่อย

ส่วนเด็กและเยาวชนที่จะเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมต่างๆ จะมีการแบ่งตามประเภทของเด็กและเยาวชน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นของบทนี้ และในแต่ละสถานฝึกและอบรมจะมีการแยกการดำเนินงานออกเป็น 5 งาน³⁸ คือ

1. งานธุรการ มีหน้าที่รับ-ส่ง ร่างโต้ตอบ เก็บรักษาหนังสือราชการ พิมพ์หนังสือราชการ การเงินและบัญชี การจ้างและพัสดุ ดูแลรักษาสถานที่และยานพาหนะ การประชุมเจ้าหน้าที่ทุกงาน การบริหารงานบุคคล การจัดท่างบประมาณรายจ่ายเฉพาะของสถานฝึกและอบรม จัดทำรายงานต่างๆ เสนอหัวหน้าสถานฝึกและอบรม ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และรับผิดชอบงานซึ่งมิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของงานใดโดยเฉพาะ

2. งานวิชาการฝึกอบรม มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิชาการเกี่ยวกับการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนของงานวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยวางแผนการให้การศึกษาทั้ง 2 งาน โดยทำหน้าที่เสมือนศึกษานิเทศก์ของกรมต่างๆ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ วางโครงการเรียน โครงการสอน ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลของเด็กและเยาวชนทั้งหมด และให้คำแนะนำแนะแนวการเรียน หรือการจะไปประกอบอาชีพเมื่อได้รับการปลดปล่อย

³⁸ สกล หลิวรุ่งเรือง , วิธีดำเนินการคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนก่อนศาลมีคำพิพากษาและหลังจากศาลมีคำพิพากษา , เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ,(ตุลาคม ,2530), หน้า 23-26

3. หน่วยวิชาสามัญ มีหน้าที่ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้พออ่านออกเขียนได้³⁹ แต่ในทางปฏิบัติมีการจัดให้การศึกษาระดับต่างๆ อย่างน้อยต้องจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา (ป.6)

4. หน่วยวิชาชีพ มีหน้าที่ฝึกสอนวิชาชีพต่างๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนในความควบคุมตามที่เด็ก และเยาวชนจะสมัครใจเรียน แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาระยะเวลาที่ศาลสั่งให้ฝึกอบรมเป็นองค์ประกอบด้วย เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีวิชาชีพติดตัวสำหรับไปประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้ภายหลังได้รับการปลดปล่อย

5. หน่วยอภิบาลและพัฒนานิสัย มีหน้าที่ในการควบคุมเด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นเด็กแรกรับ และ เด็กและเยาวชนที่ศาลสั่งให้รับตัวไว้ฝึกอบรม จัดการอบรมจิตใจพัฒนานิสัย โดยอนุศาสนาจารย์ แก่ไข่มหินฟู จิตใจโดยนักจิตวิทยา จัดสอนวิชากายบริหาร การกีฬา เกมส์ต่างๆ ตลอดจนการอบรมวิชาลูกเสือ ดูแลเรื่อง การกินอยู่หลับนอนของเด็กและเยาวชน จัดเวรยามควบคุมป้องกันการหลบหนี การจัดการรักษาพยาบาล ให้เมื่อเด็กและเยาวชนเจ็บป่วย เป็นต้น

การฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรมต่างๆนั้นแบ่งได้เป็น 3 ประเภท⁴⁰ คือ

1. การอบรมวิชาสามัญ

เมื่อรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ฝึกอบรมตามคำสั่งศาลแล้ว เด็กและเยาวชนนั้นจะต้องผ่านการ เนะแนวและพิจารณาตามความเหมาะสมว่า ควรจัดส่งให้เข้ารับการฝึกวิชาชีพ หรือเข้าเรียนวิชาสามัญ ระดับใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้เดิม ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ศาลสั่งฝึกอบรมกับระยะเวลา ของหลักสูตรวิชาสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนความสนใจและความต้องการของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล สำหรับการฝึกอบรมวิชาสามัญ ปัจจุบันสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางได้ขออนุญาตกรมการศึกษานอก โรงเรียน เปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของโรงเรียนผู้ใหญ่ขึ้น 3 แห่ง คือ สถานฝึกและ อบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรุดนา) ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่เทพการุณย์ สถานฝึกและอบรมเด็ก

³⁹ มาตรา 38(1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2534

⁴⁰ โสภากูญวณิช, พรเพ็ญ เพชรสุคติ, นก พัฒนะพันธ์, จวน ไชยสุวรรณ (คณะผู้วิจัย), รายงาน การวิจัยการศึกษาวเคราะห์สาเหตุเพื่อพัฒนามาตรฐานการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานฝึกและอบรมเด็กและ เยาวชน มหาวิทยาลัยมหิดล, (กันยายน, 2525), หน้า 5-15

และเยาวชนชายรุ่นเล็ก (บ้านมุกิตา) ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่บ้านมุกิตา สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง (บ้านปราณี) ได้แก่ โรงเรียนผู้ใหญ่เทพปราณี โดยใช้หลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในระดับการศึกษาต่างๆ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (เทียบ ป.6) ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระยะเวลาเรียน 3 ภาคเรียน
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เทียบ ม.3) ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะเวลาเรียน 4 ภาคเรียน
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (เทียบ ม.6) ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะเวลาเรียน 3 ภาคเรียน ปัจจุบันเปิดการเรียนการสอนแบบวิธีเรียนทางไกล

ในปีการศึกษาหนึ่งๆจะมีอยู่ 2 ภาคเรียน คือ ภาคเรียนที่ 1 จะเปิดเรียนในราวเดือนพฤษภาคม และปิดภาคเรียนในเดือนตุลาคม ภาคเรียนที่ 2 จะเปิดเรียนในเดือนพฤศจิกายน และปิดภาคเรียนในเดือนเมษายน เมื่อเด็กและเยาวชนได้เรียนจนครบเนื้อหาตามระยะเวลาของหลักสูตร ก็จะต้องผ่านการสอบวัดผล ซึ่งโรงเรียนผู้ใหญ่ในสังกัดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกกลางแต่ละแห่ง จะต้องดำเนินการสอบวัดผล และการประเมินผลตลอดจนออกประกาศนียบัตรให้ตามเกณฑ์การจบหลักสูตรตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผลประเมินผล สำหรับผู้ที่สอบผ่านเกณฑ์การวัดผลในแต่ละระดับก็จะออกประกาศนียบัตรให้โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

2. การฝึกอบรมวิชาชีพ

เด็กและเยาวชนที่มีพื้นฐานความรู้จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสามารถอ่านออกเขียนได้แล้ว ก็จะได้รับพิจารณาคัดเลือกให้เข้าฝึกอบรมวิชาชีพแขนงต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความสมัครใจเป็นรายบุคคล ซึ่งปัจจุบันสถานฝึกและอบรมแต่ละแห่งได้ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพพระยะสั้น เพื่อใช้ในสถานฝึกและอบรมขึ้นหลายสาขา ได้แก่ ช่างพิมพ์ ช่างไม้และก่อสร้าง ช่างตัดผม เป็นต้น เมื่อเด็กและเยาวชนได้ฝึกและอบรมจนครบเนื้อหาของหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติก็จะมีสอบวัดผล และออกวุฒิบัตรรับรองประสบการณ์ฝึกวิชาชีพจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้ ซึ่งการฝึกอบรมวิชาชีพในสถานฝึกอบรมแต่ละแห่งมี ดังนี้

2.1 การฝึกและอบรมของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรูณา) เด็กและเยาวชนส่วนมากศาลมีคำสั่ง หรือคำพิพากษาเอาตัวไว้ฝึกและอบรมโดยรับตัวจากสถานแรกรับ (บ้านเมตตา) หรือศาลต่างจังหวัดที่มีศาลคดีเด็กและเยาวชนส่งตัวไปฝึกและอบรม การจัดให้เด็กและเยาวชนเข้ารับ

ฝึกและอบรมในหน่วยวิชาชีพต่างๆ จะคำนึงถึงระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนถูกควบคุมตัว ประกอบกับความเหมาะสมด้านระดับความรู้ รูปร่าง เป็นต้น และที่สำคัญที่สุด คือ ความสนใจของเด็กและเยาวชนที่มีความประสงค์จะเข้ารับการฝึกและอบรมในหน่วยวิชาชีพนั้น ๆ สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรุณา) มีหน่วยวิชาชีพดังนี้

- หน่วยวิชาชีพช่างพิมพ์ งานพิมพ์ส่วนมากเป็นการรับจ้างพิมพ์แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ใช้ในราชการ กระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ยังรับจ้างพิมพ์นามบัตร การ์ด สมุดและงานที่มีผู้ว่าจ้างให้พิมพ์ การฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในหน่วยวิชาชีพนี้ จำเป็นที่จะต้องใช้เด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวไปฝึกและอบรมมีกำหนด 1 ปีขึ้นไป เพื่อที่เด็กและเยาวชนจะได้มีความรู้ความสามารถทุกด้าน สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ทันทีเมื่อได้รับการปล่อยตัว
- หน่วยวิชาชีพช่างไม้และก่อสร้าง การฝึกและอบรมเน้นหนักในทางการก่อสร้าง การทำครุภัณฑ์ ประเภทเครื่องเรือน การซ่อมอาคาร เด็กและเยาวชนจะได้รับความรู้ทางด้านช่างไม้ ประเภทเครื่องเรือน ช่างปูน ช่างทาสี เป็นต้น
- หน่วยวิชาชีพช่างศิลปหัตถกรรม การฝึกและอบรมแยกออกเป็นสาขาต่างๆ ได้แก่ สาขาจิตรกรรม ประณีตกรรม พาณิชยศิลป์ หัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์และตกแต่งสถานที่ทั้งภายในและภายนอก ผลงานการผลิตตุ๊กตา ผลิตภัณฑ์ประดับมุขโดยใช้เคมีแทนการลงรักเป็นผลงานที่ได้รับความนิยมมากขณะนี้
- หน่วยวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้าชาย ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ในการตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดเครื่องแบบเด็กชายซึ่งใช้อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง มีโครงการที่จะฝึกสอนให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความสามารถในการตัดเย็บเสื้อเชิ้ต-ฮาวาย กางเกงขายาวตามแบบสมัยนิยม เพื่อเด็กและเยาวชนจะได้นำไปประกอบอาชีพได้สะดวกยิ่งขึ้น
- หน่วยวิชาชีพเกษตรกรรม ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ในด้านการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช ไม้ใบไม้ประดับ การตอน การต่อตา เพาะชำ การตกแต่งสถานที่ การจัดสวน การทำปุ๋ย การเลี้ยงสัตว์และการปลูกพืชระบบหมุนเวียน เนื่องจากหน่วยวิชาชีพนี้มีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมน้อย จึงไม่สามารถที่จะฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนได้อย่างเต็มที่
- หน่วยวิชาชีพช่างตัดผม ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถในการตัดผมทรงต่างๆ

การใช้เครื่องมือ การบำรุงรักษา การจัดร้าน การต้อนรับลูกค้า หลักสูตรการเรียน 6 เดือน มี การสอบวัดผล เด็กและเยาวชนที่สอบได้จะได้รับประกาศนียบัตร

- หน่วยวิชาชีพช่างเครื่องยนต์ ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ในทางซ่อมเครื่องยนต์ และ พันสีตัวถังรถยนต์ การใช้และบำรุงรักษาเครื่องมือ โดยให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้ทั้งภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
- หน่วยวิชาชีพช่างไฟฟ้าและวิทยุโทรทัศน์ ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ในทางไฟฟ้าเบื้องต้น การเดินสายไฟภายในบ้านและอาคาร การติดตั้งการซ่อมเครื่องใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า การซ่อมวิทยุ และโทรทัศน์
- หน่วยวิชาชีพดนตรี ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ในการเขียนโน้ต อ่านโน้ต และเล่น เครื่องดนตรีชนิดต่างๆ จนกระทั่งสามารถเข้าร่วมเล่นดนตรีได้ วงดนตรีเด็กและเยาวชนของ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางออกไปแสดงในงานต่างๆ อยู่เสมอ เช่น งานเฉลิมพระชนม พรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่กระทรวงยุติธรรม งานกาชาดที่สวนอัมพร การแสดงทาง โทรทัศน์เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและงานวันเยาวชน แห่งชาติประจำปี เป็นต้น นับเป็นความสามารถของหน่วยวิชาชีพนี้ที่สามารถฝึกสอนให้เด็ก และเยาวชนเล่นดนตรีเป็นออกแสดงในงานสำคัญๆได้
- หน่วยวิชาชีพช่างเชื่อมโลหะ ฝึกสอนเด็กและเยาวชนเชื่อมโลหะแผ่น โลหะประกอบครุภัณฑ์ ประเภทต่างๆ และเชื่อมโลหะโครงสร้างงานก่อสร้างทุกชนิด
- หน่วยวิชาชีพช่างซ่อมเครื่องทำความเย็น ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ในการติดตั้งและ ซ่อมเครื่องปรับอากาศ เด็กและเยาวชนได้รับความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

2.2 การฝึกและอบรมของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นเล็ก (บ้านมฤตดา) เด็กและ เยาวชนที่มีอายุในระหว่าง 7 ปีเศษถึงอายุไม่เกิน 14 ปีเศษ หรือที่มีรูปร่างเล็ก จะถูกส่งไปรับการฝึกและ อบรมในสถานฝึกและอบรมแห่งนี้ ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมแก่วัยและสภาพจิตของเด็ก เพราะเด็กในวัย อายุดังกล่าวชอบเล่นและชอบสนุกสนานตามประสาเด็ก การอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกันกับเด็กโดยอ้อมไม่เป็น การเหมาะสม เด็กส่วนมากจะอ่านหนังสือไม่ออกและเขียนหนังสือไม่ได้ ส่วนมากจึงถูกจัดให้เข้าเรียนวิชา

สามัญ เด็กที่มีความรู้และโตพอที่จะเรียนวิชาชีพได้ ก็จะถูกจัดให้เรียนวิชาชีพเกษตรกรรม ช่างไม้ ช่างตัดผม ช่างศิลปหัตถกรรม ช่างถ่ายภาพ และช่างไฟฟ้า

2.3 การฝึกและอบรมของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิง (บ้านปรานี) ทำการฝึกสอนเด็กและเยาวชนหญิงที่มีคำสั่งให้ฝึกและอบรม มีการฝึกวิชาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ศิลปประดิษฐ์ หัตถกรรม การฝีมือ โภชนาการ ช่างเสริมสวย ประดิษฐ์ดอกไม้ และให้การศึกษาวินัยสามัญ ในการนี้ได้รับความร่วมมือจากสมาคม ไว ดับบลิว ซี เอ และวิทยากรจากวิทยาลัยเสาวภา ไปจัดกิจกรรมด้านเกษตรศาสตร์ให้สม่ำเสมอ

2.4 การฝึกและอบรมของสถานกักกันและอบรมเด็กและเยาวชนชาย (บ้านอุเบกขา) ปัจจุบันได้มีการแบ่งเป็นสถานฝึกและอบรมส่วนหนึ่ง และอีกส่วนเป็นสถานบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติด ซึ่งในส่วนของสถานฝึกและอบรมทางด้านวิชาชีพ ของเด็กและเยาวชนที่ส่งไปอยู่สถานกักกันและอบรม (บ้านอุเบกขา) จะถูกจัดให้เข้าเรียนวิชาชีพดังต่อไปนี้ ช่างพิมพ์ ช่างดนตรี ช่างตัดผม ช่างศิลปหัตถกรรม ช่างเชื่อมโลหะ เกษตรกรรม และช่างไม้ เป็นต้น

ในส่วนของหน่วยวิชาชีพช่างเชื่อมโลหะ ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากอาสาสมัครพลเรือนเยอรมันแห่งประเทศไทย จัดหาเครื่องมือและครูไปช่วยทำการฝึกสอน และให้การช่วยเหลือออกค่าใช้จ่ายในการส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรมเพิ่มเติมด้านช่างไฟฟ้า ช่างยนต์ และช่างเชื่อมโลหะที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เพื่อนำความรู้มาฝึกสอนเด็กและเยาวชนแทนครูอาสาสมัครพลเรือนเยอรมันต่อไป เด็กและเยาวชนที่เรียนจบหลักสูตรและสอบได้จะได้รับประกาศนียบัตรจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า สำหรับหน่วยวิชาชีพช่างศิลป์ ซึ่งฝึกสอนเด็กและเยาวชนในการปั้นภาชนะและของใช้ประเภทเครื่องเคลือบดินเผา (เซรามิค) ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้พิพากษาสมทบ ในการสร้างเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาให้ใช้ฝึกสอนเด็กและเยาวชนให้ได้ผลเต็มที่

2.5 สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สิรินคร เป็นสถานฝึกและอบรมที่จะรับเด็กและเยาวชนเข้ามาบำบัด แก่ไข ประกอบด้วย การแนะแนวการดำเนินชีวิต การศึกษาวินัยสามัญ การให้การศึกษาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และพลศึกษา กิจกรรมนอกหลักสูตร การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู การฝึกวิชาชีพโดยทำการเปิดสอน 8 วิชาชีพ ได้แก่ ช่างเชื่อมโลหะ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างกลโรงงาน ช่างพิมพ์ ช่างซ่อมเครื่องทำความเย็นและปรับอากาศ และการบังคับเครื่องจักรกลหนักในงานก่อสร้าง

สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สิรินคร จะรับเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมเพียงปีละ 200 คน เยาวชนจะได้รับการอบรมและฝึกวิชาชีพมีกำหนดระยะเวลา 1 ปี ยกเว้นเยาวชนที่เข้ารับการ

ฝึกวิชาชีพการบังคับเครื่องจักรกลหนักในงานก่อสร้าง กำหนดระยะเวลาการฝึกและอบรมเพียง 6 เดือน ในแต่ละสาขาวิชาชีพจะรับเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมปีละ 26 คน โดยจะเยาวชนปีละ 2 รุ่นๆละ 13 คน สำหรับวิชาชีพอื่นยกเว้นการบังคับเครื่องจักรกลหนักในงานก่อสร้าง จะรับเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมรุ่นละ 18 คน หรือปีละ 36 คน โดยแบ่งการฝึกและอบรมเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1. ระยะการศึกษาและอบรมเบื้องต้น (Introductory Stage) เป็นระยะการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนก่อนฝึกวิชาชีพ เป็นระยะเวลา 1 เดือน กำหนดเวลาเรียน 130 ชั่วโมง

ระยะที่ 2. ระยะการอบรมและฝึกวิชาชีพ (Intermediate Stage) เป็นระยะการฝึกวิชาชีพให้กับเยาวชนใช้ระยะเวลา 10 เดือน ยกเว้นหลักสูตรการบังคับเครื่องจักรกลหนักในงานก่อสร้าง ใช้ระยะเวลา 4 เดือน หลักสูตรการฝึกวิชาชีพทุกหน่วยวิชาชีพมีกำหนด 2 หลักสูตร คือ

- หลักสูตรฝึกวิชาชีพพื้นฐาน (Basic Course) กำหนดเวลาเรียน 7 เดือน ยกเว้นหลักสูตรการบังคับเครื่องจักรกลหนักในงานก่อสร้าง กำหนดเวลาเรียน 3 เดือน เยาวชนจะได้รับการจัดให้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเบื้องต้น ควบคู่กับการฝึกภาคปฏิบัติ
- หลักสูตรฝึกวิชาชีพขั้นสูง (Advance Course) กำหนดเวลาเรียน 3 เดือน ยกเว้นหลักสูตรการบังคับเครื่องจักรกลหนักในงานก่อสร้าง กำหนดเวลาเรียน 1 เดือน เยาวชนจะได้รับการจัดให้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิควิชาชีพขั้นสูงและการฝึกภาคปฏิบัติ

ระยะที่ 3. ระยะการเตรียมการก่อนปล่อย (Pre-Release Stage) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกอบรมเยาวชนพร้อมกลับคืนสู่สังคม เยาวชนจะได้รับการส่งเสริมให้ออกไปฝึกฝนวิชาชีพเพิ่มเติม และเตรียมเยาวชนเข้าทดสอบความรู้เพื่อขอรับประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพที่กระทรวงศึกษาให้การรับรอง รวมทั้งเตรียมเยาวชนเข้าทดสอบความรู้ในด้านวิชาชีพ ตามมาตรฐานของคณะกรรมการมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีกำหนดเวลา 1 เดือน⁴¹

3. การอบรมด้านจริยศึกษาและพลศึกษา ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะอบรม ชัดถาวร นิสัยและจิตใจเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นพลเมืองดี

⁴¹ รายงานประจำปี พ.ศ. 2539 ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง , หน้า 138-139

ด้านจริยศึกษา ได้มีอนุศาสตราจารย์ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางเป็นผู้บรมสั่งสอน และในวันสำคัญทางศาสนาได้นิมนต์พระไปอบรมศีลธรรมเด็กและเยาวชนอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังได้รับความกรุณาร่วมมือจากพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไปช่วยอบรมเด็กและเยาวชน 2 สัปดาห์ต่อครั้งเป็นประจำตลอดปี

ด้านพลศึกษา ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้เล่นกีฬาและออกกำลังกายทุกคนทางราชการได้ใช้กีฬาเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลานิสสัยและจิตใจของเด็กและเยาวชน ให้รู้จักระเบียบ วินัย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ จัดให้เด็กและเยาวชนได้เล่นกีฬาทุกประเภท ให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ระหว่างเด็กและเยาวชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ระหว่างสถานฝึกและอบรมเป็นประจำ ทำให้เด็กและเยาวชนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ และรู้จักระเบียบวินัยมากขึ้น มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเล่นกีฬาทุกประเภทให้ออกไปแข่งขันภายนอก และให้วิ่งออกกำลังกายในตอนเช้าทุกวัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว การจัดบริหารงานฝึกและอบรมก็คือ การจัดให้ครบหลักการศึกษา 4 ประการคือ พุทธศึกษา หัตถกรรม จริยศึกษา และพลศึกษา การจัดการสอน นอกจากจะใช้เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางเองแล้วยังได้รับอาสาสมัครจากภายนอกเข้ามาช่วยเหลืออีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมอย่างเต็มที่

การฝึกและอบรมดังกล่าวข้างต้นมิใช่จัดเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาให้ฝึกและอบรมเท่านั้น สำหรับเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก็จัดให้มีการอบรมเช่นเดียวกัน รวมถึงกรณีเด็กและเยาวชนที่ผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติและศาลสั่งให้เข้ารับการฝึกและอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเช่นกัน

สำหรับในต่างประเทศนั้น นอกจากจะมีการฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรมซึ่งเป็นการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้แล้ว ยังมีวิธีการอีกประเภทหนึ่ง โดยการส่งตัวเด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรมแบบกึ่งควบคุมตัว คือ การเข้ารับการฝึกและอบรมในศูนย์ควบคุม (Attendance Centers) นั้นเอง

* โปรดดูวิธีการอบรมของประเทศไทยในหัวข้อ 3.3.1. (ข)

3.3.3. ศูนย์ควบคุม (Attendance Centers)

รูปแบบหรือวิธีการลงทะเบียนผู้กระทำผิดในศูนย์ควบคุมสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท⁴² คือ

1. มาตรการควบคุมตัว เป็นการลงทะเบียนด้วยการควบคุมตัวผู้กระทำไว้ในที่คุมขังเป็นการตัดโดยอิสรภาพโดยเด็ดขาด ได้แก่ ระบบเรือนจำต่างๆ เป็นต้น
2. มาตรการกึ่งควบคุม เป็นรูปแบบของการลงทะเบียน โดยการควบคุมตัวเป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดยังคงมีอิสรภาพและอยู่ในสังคมได้ต่อไป ได้แก่ ระบบบ้านกึ่งวิถี หรือการจำคุกในวันหยุด และศูนย์ควบคุม ก็คือมาตรการกึ่งควบคุมแบบหนึ่งด้วย
3. มาตรการไม่ควบคุม เป็นรูปแบบของการลงทะเบียนผู้กระทำผิดไม่ต้องถูกควบคุมตัวเลย สามารถอยู่ในชุมชนได้ตลอดเวลา ได้แก่ การคุมประพฤติ การพักการลงทะเบียน เป็นต้น

เนื่องจากศูนย์ควบคุมเป็นมาตรการกึ่งควบคุมประเภทหนึ่ง ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษารูปแบบและรายละเอียดของศูนย์ควบคุม ดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.3.3.1. ความหมายของศูนย์ควบคุม

มีผู้ให้ความหมายของศูนย์ควบคุมไว้หลากหลายดังต่อไปนี้ คือ

ศูนย์ควบคุม หมายถึง “รูปแบบหนึ่งของมาตรการกึ่งควบคุมที่นิยมใช้ในประเทศอังกฤษจะส่งตัวผู้กระทำผิดที่ไม่ชำระค่าปรับตามกำหนด ผู้กระทำผิดเงื่อนไขการพักการลงทะเบียน หรือผู้กระทำผิดซึ่งศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า อาจถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ไปควบคุม ณ ศูนย์ควบคุมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนให้บุคคลเหล่านี้รักษาระเบียบวินัย และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โดยมอบหมายให้ทำงานและฝึกวิชาชีพตามความจำเป็น เช่น การทำตราไปรษณีย์ และการซ่อมแซมสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้น ระยะเวลาใน

⁴² ดิเรก เต็งจำรูญ, การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยระบบไม่ควบคุมตัว ในรายงานสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง อาชญากรรมกับการป้องกันสังคมว่าด้วยการนำระบบคุมประพฤติมาใช้ในประเทศไทย , (คณะสังคม-สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2519), หน้า 91

การควบคุมตัวอยู่ในศูนย์เป็นการควบคุมเฉพาะในช่วงเวลาเย็นหรือวันเสาร์ เฉลี่ยระยะเวลาควบคุมประมาณ 12 - 24 ชั่วโมง”⁴³

ศูนย์ควบคุม หมายถึง “มาตรการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำในประเทศ อังกฤษ ซึ่งใช้ควบคุมตัวผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน และผู้กระทำผิดบางประเภทซึ่งกระทำความผิด ครั้งแรก และมีลักษณะความผิดไม่ร้ายแรง ศูนย์ควบคุมจะจัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทย และจะมีแต่ เฉพาะในชุมชนที่มีประชากรอยู่หนาแน่นเท่านั้น”⁴⁴

ศูนย์ควบคุม หมายถึง “ศูนย์ซึ่งมีลักษณะคล้ายศูนย์เยาวชนแต่แตกต่างกันที่ผู้กระทำผิดจะถูก กำหนดให้มาร่วมกิจกรรมกับศูนย์ โดยศาลจะเป็นผู้สั่งให้ผู้กระทำผิดซึ่งร้ายแรงถึงขนาดต้องจำคุกและไม่ เหมาะสมที่จะได้รับการรอลงอาญาโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติเข้ามาควบคุมในศูนย์นี้”⁴⁵

ศูนย์ควบคุม หมายถึง “ศูนย์ซึ่งเป็นผลจากริเริ่มและอยู่ในสังกัดของกองเรือนจำ มีลักษณะและหน้าที่ คล้ายคลึงกับการคุมประพฤติผู้กระทำผิด โดยจัดตั้งขึ้นเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังโดยศาลจะพิพากษาส่งตัว ผู้ต้องโทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือน และไม่เกิน 12 เดือน ไปควบคุมตัวยังศูนย์ควบคุมแทนการจำคุก”⁴⁶

ศูนย์ควบคุม หมายถึง “รูปแบบหนึ่งของการควบคุม เพื่อหลีกเลี่ยงโทษจำคุกสำหรับผู้มีความผิด เล็กๆ น้อยๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้ถูกควบคุม สามารถปรับพฤติกรรมของตนเอง ให้ดีขึ้น และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก”⁴⁷

ศูนย์ควบคุม คือ “วิธีหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ควบคุม ซึ่งใช้กับผู้กระทำผิดอายุ ระหว่าง 10 - 25 ปี ที่ทำผิดในคดีเล็กน้อย ศูนย์ควบคุมตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติอาญาวิธีกรรมของอังกฤษ

⁴³ อ่างแล้ว , หน้า 97

⁴⁴ ประเสริฐ เมฆมณี , หลักทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์,2523), หน้า 575

⁴⁵ สมบูรณ์ ประสพเนตร,“มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ”, วารสารราชทัณฑ์

27 (กรกฎาคม-สิงหาคม : 2522) , หน้า 19-20

⁴⁶ นที จิตสว่าง , แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ” , วารสาร ราชทัณฑ์ 29 (มกราคม-กุมภาพันธ์ : 2522) หน้า 13

⁴⁷ ธงชัย ยศผล ,“การศึกษาดูงานราชทัณฑ์ ณ ประเทศออสเตรเลีย”, วารสารราชทัณฑ์ 26 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2521) , หน้า 36-38

ปี 1948 ศูนย์จะใช้ควบคุมตัวผู้กระทำผิดในบางเวลา เช่น ในช่วงบ่ายของวันสุดสัปดาห์ ศาลจะส่งตัวผู้กระทำผิดมาควบคุมตัวยังศูนย์ควบคุม และกำหนดจำนวนเวลาทั้งหมดที่จะต้องถูกควบคุมมาด้วย”⁴⁸

ศูนย์ควบคุม หมายถึง “ศูนย์ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้กระทำผิดเล็กน้อยไปถูกควบคุมตัวนอกเวลา โดยปกติมักจะเป็นตอนบ่ายวันเสาร์ ศูนย์ควบคุมมี 2 ลักษณะคือ ศูนย์สำหรับเด็ก และศูนย์สำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยศาลจะกำหนดเวลาในการถูกควบคุมไว้ทั้งหมดไม่เกิน 36 ชั่วโมง ศูนย์มีหน้าที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้กระทำผิดทำให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิด และเกิดประโยชน์ต่อชุมชน”⁴⁹

ถึงแม้ว่าศูนย์ควบคุมจะมีผู้ให้ความหมายไว้มากมายก็ตาม แต่ลักษณะของศูนย์ก็ไม่แตกต่างกันออกไปเท่าไร ดังพอจะสรุปได้ว่า ศูนย์ควบคุมหมายถึง “รูปแบบหนึ่งของมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดกึ่งควบคุม และเป็นวิธีการแก้ไขผู้กระทำผิดซึ่งมุ่งที่จะหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้นหรือการกักและอบรมในสถานกักและอบรมระยะสั้น โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดให้ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน หรือผู้ใหญ่ที่กระทำผิดเล็กน้อยที่มีสันดานเป็นอาชญากรมาถูกควบคุมตัวยังศูนย์ควบคุม โดยผู้กระทำผิดจะถูกควบคุมเฉพาะบางเวลาเท่านั้น ผู้กระทำผิดยังคงมีอิสระภาพอยู่และผู้กระทำผิดสามารถทำงาน หรือเรียนหนังสือ และอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ตามปกติ เวลาในการถูกควบคุมตัวจะใช้ไปในการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำผิด และในขณะเดียวกันก็จะทำงานบริการสาธารณะในบางกรณีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผู้กระทำผิดแต่ละรายไป เพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายจากการกระทำผิดคืนให้กับสังคมด้วย”

3.3.3.2 วัตถุประสงค์ของศูนย์ควบคุม

วัตถุประสงค์หลักที่สำคัญที่สุดของการใช้ศูนย์ควบคุมนั้นยังมีความขัดแย้งกันอยู่ระหว่างการลงโทษหรือการแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิด⁵⁰ คือ ผู้กระทำผิดจะต้องถูกควบคุมตัวถึง 24 ชั่วโมง อันเป็นการจำกัดการใช้เวลาว่างของผู้กระทำผิด ทำให้เขาไม่มีอิสระภาพเยี่ยงคนปกติ อีกทั้งระหว่างถูกควบคุมตัว บางครั้งจะ

⁴⁸ David Biles . Crime and Justice in Australia ,(Canberra,Australian Institute of Criminology : Sun Book , 1977), p. 121

⁴⁹ J.E. Hall Williams.The English Penal System in Transition.(London : Batterworths, 1970), p. 352

⁵⁰ Dermot Walsh and Adiran Poole . A Dictionary of Criminology , (Great Britain : Routledge & Kegan Paul , 1983),pp. 14-15

ต้องทำงานบริการสาธารณะประโยชน์ เป็นการลงโทษเพื่อทดแทนคดีใช้ความเสียหายคืนต่อสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้เปรียบได้กับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด เพื่อมุ่งลงโทษผู้กระทำผิดให้เช็ดหลาบ และยับยั้งการกระทำผิด

แต่อย่างไรก็ตามในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในศูนย์ ผู้กระทำผิดจะได้รับการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมผ่านทางกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำผิด เช่น การให้การศึกษ การฝึกวิชาชีพ ให้คำปรึกษา และแนะแนว อันล้วนเป็นกิจกรรมที่มุ่งปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี อันเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยมุ่งแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิด เพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรรม โดยการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิดนั่นเอง

ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักของการใช้ศูนย์ควบคุมอาจสรุปได้ว่ามี 2 ประการ คือ

1. เป็นการแก้ไข ปรับปรุง พื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีภายหลังพ้นระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวเพื่อเป็นการป้องกันสังคมจากอาชญากรรม
2. เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดให้เช็ดหลาบ และยับยั้งการกระทำผิดโดยการจำกัดการใช้เวลาว่างโดยไม่ตัดอิสรภาพ และให้ทำงานบริการสาธารณะ เพื่อชดใช้ความเสียหายคืนให้กับสังคม

3.3.3.3. หลักการของศูนย์ควบคุม

ศูนย์ควบคุม เป็นวิธีหนึ่งในมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแบบกึ่งควบคุม โดยมุ่งใช้วิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนที่สอดคล้องกับปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมแห่งการกระทำผิด และฐานโทษโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดี เป็นการหลีกเลี่ยงวิธีการจำคุกหรือกักขังซึ่งจะทำให้ผู้กระทำผิดมีมลทินติดตัวไปตลอดชีวิต หรือเป็นบุคคลที่สังคมไม่พึงปรารถนา ซึ่งวิธีการดังกล่าวได้รับความสนใจจากหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมในอารยประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยศูนย์ควบคุมมีหลักการสำคัญในการปฏิบัติ ดังนี้ คือ

- เป็นการหลีกเลี่ยงการจำคุกหรือกักขังระยะสั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดได้ถลำเข้าไปพัวพันกับอาชญากรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิด มักจะถูกมองว่าเป็น “โรงเรียนของการถ่ายทอดนิสัยมากกว่าจะเป็นสถานที่แก้ไขผู้กระทำผิด นอกจากนี้ เรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิดยังเป็นการแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมที่เขาเป็นส่วนหนึ่ง ทำให้ยากต่อการที่เขาจะปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายหลังพ้นระยะเวลาการถูกควบคุมตัว ซึ่งในกรณีผู้ที่มีความผิดเล็กน้อยซึ่งไม่มีสันดานเป็นอาชญากร น่าจะได้รับ

การหลีกเลี่ยงโทษจำคุกหรือการกักขัง เพราะโทษจำคุกหรือการกักขังนั้น มีแต่จะส่งผลกระทบในทางลบ ต่อผู้ถูกจำคุกและต่อสังคม⁵¹ คือ

1. เป็นการสร้างรอยมลทินให้ตัวผู้กระทำผิด สังคมจะตราหน้าว่า เป็นคนชั่วถูกชี้ตำราและจะรังเกียจ ผู้ซึ่งเคยผ่านคุกตารางมาแล้ว ฉะนั้น เมื่อสังคมส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อผู้ต้องโทษจำคุกเช่นนี้แล้ว การกลับเข้าทำงาน หรือศึกษาต่อย่อมจะกระทำได้ยาก ดังนั้น ผู้กระทำผิดก็จะหันกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เพราะไม่มีทางออกในการหาเลี้ยงชีพอื่น

2. สภาพและความเป็นอยู่ภายในเรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิด จะส่งผลกระทบทางลบต่อร่างกาย และจิตใจของผู้ถูกควบคุมตัว โดยเฉพาะผู้ที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิดเป็นครั้งแรก จะได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นอย่างมาก อาจทำให้ทัศนคติ นิสัย และพฤติกรรมเปลี่ยนไปใน ทางลบได้ และหากจะต้องถูกควบคุมตัวอยู่เป็นระยะเวลาานาน ๆ ก็จะทำให้เกิดการปรับตัวเข้ากับสภาพของ เรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิด ทำให้เกิดความเคยชิน และไม่เกรงกลัวต่อไป

3. เรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิดเป็นที่รวมของผู้กระทำผิดในประเภทต่าง ๆ และโดยสภาพของแล้ว ผู้กระทำผิดเหล่านี้จะต้องอยู่รวมกัน และคบหาสมาคมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงเกิดการถ่ายทอด นิสัยและทัศนคติในการกระทำผิดแก่กันได้

4. การจำคุกหรือการกักขังเป็นการตัดผู้กระทำผิดออกจากสังคมและครอบครัว ทำให้กระทบ กระเทือนต่อความสัมพันธ์ในชุมชนและครอบครัว

ผลกระทบทางลบของการจำคุกหรือการกักขังนี้ เป็นการทำลายโอกาสการปรับปรุงพฤติกรรมของผู้ กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ภายหลังพ้นระยะเวลาการถูกควบคุมตัวแล้ว ดังนั้น การใช้ศูนย์ควบคุม ซึ่ง เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดต้องถูกควบคุมตัวในเรือนจำหรือสถานกักขังแบบปิด จึงเป็นสิ่งที่น่าจะมี ประโยชน์มากกว่าการจำคุกหรือการกักขัง ผู้ที่ถูกจำคุกหรือกักขังระยะสั้น ซึ่งก็คือ เด็กและเยาวชนที่ กระทำผิด หรือผู้ใหญ่ที่กระทำผิดเล็กน้อย เช่น ฝ่าฝืนกฎจราจร หรือความผิดลหุโทษต่าง ๆ ไม่น่าจะต้อง ลงโทษรุนแรงถึงขั้นจำคุก จึงควรใช้ศูนย์ควบคุมเป็นมาตรการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเหล่านี้แทนจะ เป็นการสมควรอย่างยิ่ง

⁵¹ H.K. Bevan. The Law Relating to Children ,(London:Butterworths,1973),p. 124

- เป็นการจำกัดการใช้เวลาร่างของผู้กระทำผิดโดยไม่ตัดอิสระภาพ การใช้ศูนย์ควบคุมนี้จะใช้ควบคุมผู้กระทำผิดเฉพาะในบางเวลา เช่น เวลาร่าง โดยอาจเป็นตอนเย็น หรือตอนบ่ายวันเสาร์ ครั้งละไม่เกิน 3 ชั่วโมง เพื่อจะได้ไม่เป็นการรบกวนเวลาการทำงาน หรือการศึกษาของผู้กระทำผิด เขายังสามารถพักอาศัยอยู่กับครอบครัวได้ตามปกติ เพียงแต่ผู้กระทำผิดจะต้องมาเข้าศูนย์เพื่อทำกิจกรรมและทำงานสาธารณะเฉพาะบางเวลาเท่านั้น จึงเท่ากับผู้กระทำผิดยังมีอิสระภาพอยู่ ทั้งนี้ เนื่องจากความเชื่อที่ว่า "การตัดโอกาสการใช้เวลาร่างของผู้กระทำผิดเปรียบได้กับการลงโทษ" กักบริเวณและให้ทำงานเป็นการลงโทษด้วย ย่อมเป็นการเตือนสติให้ผู้กระทำผิดสำนึกได้สถานหนึ่ง"⁵²

- เป็นการทดแทน และชดใช้ความเสียหายอันเกิดจากการกระทำผิด "ในเมื่ออาชญากรรมเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนใด การชดใช้ความเสียหายก็ควรเป็นไปโดยมุ่งตอบสนองคืนแก่ชุมชนนั้น"⁵³ ดังนั้น การชดใช้ความเสียหายควรเป็นความรับผิดชอบของผู้กระทำผิด และเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การชดใช้ผูกพันกับเทคนิคการแก้ไขผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดจะค้นหาวิถีทางในการแก้ไขความผิดของตน การชดใช้เพื่อฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดนี้ เป็นเหตุผลของนวัตกรรมสมัยใหม่ด้วย สมมติฐานที่ว่าทำให้ผู้กระทำผิดชดเชย หรือเข้าร่วมโครงการสนับสนุนการชดใช้ เช่น การเข้าศูนย์ควบคุม เพื่อทำงานบริการสาธารณะจะทำให้การฟื้นฟูผู้กระทำผิดมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น⁵⁴

ศูนย์ควบคุมก็พัฒนามาจากแนวคิดในลักษณะนี้ ดังนั้น ช่วงเวลาที่ผู้กระทำผิดถูกควบคุมตัวยังศูนย์ จะต้องให้เวลาส่วนหนึ่งของการถูกควบคุมไปในการทำงานบริการสาธารณะ เช่น การช่วยเหลือด้านแรงงานตามโรงพยาบาล บ้านพักคนชรา หรือเข้าร่วมองค์การบริการสังคมที่ไม่แสวงหากำไร เป็นต้น⁵⁵

- เป็นการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยที่มนุษย์เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ประกอบด้วยศีลธรรมจรรยาที่ดี และการมีมนุษยธรรม การลงโทษในแนวใหม่จึงมุ่งไปสู่การแก้ไข อบรมนิสัยของผู้ที่ถูกลงโทษ เพื่อให้กลับตนเป็นคนดีมีใช้ใช้วิธีการลงโทษเพื่อการแก้ไข แต่ประการเดียวเหมือนสมัยก่อน ซึ่งปัจจุบันเห็นว่า การแก้แค้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ในทางตรง

⁵² นที จิตสง่าง "แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ" หน้า 17-18

⁵³ ประเสริฐ เมฆมณี , หลักทฤษฎีวิทยา , หน้า 574

⁵⁴ สมศรี เปี่ยมสมบูรณ์ "การลงโทษผู้กระทำผิดแนวใหม่" วารสารราชทัณฑ์ 29 (มีนาคม-เมษายน : 2524), หน้า 43

⁵⁵ William F. Medonaid "Expanding the Victim's Role in the Disposition Decision : Reform in Search of a Rationale". n Offender Restitution in Theory and Action ,pp. 101-102

ข้ามกลับกลายเป็นโทษ อาจทำให้ผู้กระทำผิดมีความประพฤติไปในทางไม่ดียิ่งขึ้น⁵⁶ โดยเฉพาะผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน หรือผู้ใหญ่ที่กระทำผิดเล็กน้อย ซึ่งไม่มีสันดานเป็นอาชญากร การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมจะเป็นการเหมาะสมมากกว่าการลงโทษด้วยการจำคุกหรือการกักขัง ซึ่งการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาพฤติกรรมนี้ก็เป็เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของศูนย์ควบคุม

ในระหว่างที่อยู่ในศูนย์ควบคุมตัว ผู้กระทำผิดจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องการรักษาความสะอาด ความประพฤติ การทำงานที่ได้รับมอบหมาย การอบรมและการฝึกวิชาชีพที่ศูนย์จัดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำผิดใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ และเพื่อที่จะอบรมให้รู้จักเคารพกฎหมาย และทรัพย์สินของผู้อื่น⁵⁷ ตลอดจนให้การปรึกษาแนะแนวทั้งรายบุคคลและกลุ่มเพื่อเป็นการแก้ไข ปรับปรุงพฤติกรรมผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

3.3.3.4. ประวัติความเป็นมาของศูนย์ควบคุม

ศูนย์ควบคุม ซึ่งรู้จักกันในขณะนี้ เริ่มนำมาใช้ครั้งแรกที่ประเทศอังกฤษ และออสเตรเลียเหตุผลหลักที่สำคัญในการนำศูนย์ควบคุมมาใช้ของทั้งสองประเทศเหมือนกันคือ เป็นการหาวิธีการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกหรือการกักขังระยะสั้นสำหรับเด็กและเยาวชน แต่ลักษณะและการนำมาใช้ของทั้ง 2 ประเทศแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งต้นกำเนิดหรือที่มาของการนำศูนย์ควบคุมมาใช้ก็แตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

- ประเทศอังกฤษ

ที่มาของแนวคิดในการใช้ศูนย์ควบคุมนั้นไม่ปรากฏแน่ชัด แต่พอจะมีหลักฐานปรากฏในหนังสือชื่อ "การต่อสู้เพื่อปรับปรุงระบบการลงโทษ" ซึ่งเขียนโดย กอร์ดอน โรส (Gordon Rose) ในปี 1951 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเซอร์ อเล็กซานเดอร์ พาเธอร์สัน (Sir Alexander Paterson) เป็นคนแรกที่เสนอแนวความคิดในการใช้ศูนย์ควบคุมกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กต่อคณะกรรมการพิจารณาโทษของอังกฤษในปี 1927⁵⁸ ซึ่งเนื่องมาจากในขณะนั้น คือ ราวต้นศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ได้มีแนวคิดใหม่ว่า "เด็กที่กระทำผิดกฎหมายไม่ใช่

⁵⁶ David Biles, *Crime and Justice in Australia*, p. 19

⁵⁷ ผจงจิตต์ อธิคมันนทะ, *สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ*, (กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, 2528), หน้า 129

⁵⁸ สมบูรณ์ ประสพเนตร, *มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ*, หน้า 21

อาชญากร” แนวความคิดที่ว่านี้ได้รับการเผยแพร่และสนับสนุนโดยนักอาชญาวิทยา นักสังคมวิทยา และ นักจิตวิทยาในขณะนั้น ที่พยายามเน้นให้สังคมได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่า การกระทำผิดกฎหมายของเด็ก เป็นความผิดพลาดที่เกิดจากความด้อยในประสบการณ์ ความบกพร่องในสภาพแวดล้อม และบุคลิกภาพ หรือภาวะทางจิตใจ ฉะนั้น เด็กที่กระทำความผิดจึงควรที่จะได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากอาชญากรทั่วไป⁵⁹ ดังนั้น พาเธอร์สัน จึงได้เสนอแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแนวใหม่โดยหลีกเลี่ยงวิธีการเก่า ๆ ที่จับเด็กมากักขังและตราน้ำ ตั้งข้อรังเกียจ ตลอดจนการให้มิชนักติดหลังด้วยใบแดงแจ่งโทษ อันล้วนแต่ทำให้เป็นเครื่องกีดขวางต่อการที่จะกลับตัวเป็นคนดี โดยการเสนอให้นำศูนย์ควบคุมมาใช้เพื่อเป็นวิธีการลงโทษซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงผลเสียของการจำคุกระยะสั้น พื้นฐานของการใช้ศูนย์ควบคุม คือ เพื่อเป็นการจำกัดการใช้เวลาว่างของผู้กระทำความผิด โดยให้อำนาจศาลในการส่งเด็กกระทำความผิด อายุระหว่าง 17 - 21 ปี ไปควบคุมตัวชั่วคราวเป็นระยะที่ศูนย์ควบคุม และรับการฝึกอบรมพฤติกรรมเฉพาะในวันหยุดติดต่อกัน โดยใช้สถานที่ตำรวจเป็นสถานที่ดำเนินการ⁵⁰

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีบุคคลอีกไม่น้อยที่ยึดมั่นเชื่อถือว่า เด็กกระทำความผิด เพราะสันดานไม่ดีมีความชั่วร้ายอยู่ในสันดานมาแต่กำเนิด และตั้งข้อรังเกียจเด็กเหล่านี้เหมือนคนเป็นโรคติดต่อ ผู้ยึดถือแนวความคิดนี้ชอบให้เอาเด็กเหล่านี้ไปเสียให้พันพันทา หรือให้จับไปขังเสียให้เช็ดด้วยวิธีการที่รุนแรง⁶¹ ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาโทษของอังกฤษก็เป็นบุคคลอีกกลุ่มที่ยึดถือแนวคิดแบบเก่า ๆ นี้ ดังนั้น ศูนย์ควบคุมตามแนวคิดของพาเธอร์สัน จึงยังไม่ได้มีการนำมาใช้ และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ ความยุ่งยากในการนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติจริง ซึ่งมาจากอุปสรรคที่มองเป็นล่องหนในเรื่องสถานที่และผู้ปฏิบัติงานที่เหมาะสม

ต่อมา Lord Templewood (หรือ Sir Samuel Hoare ตำแหน่งในขณะนั้น) ก็เป็นผู้สานต่อแนวคิดของพาเธอร์สัน จนประสบความสำเร็จ โดยคณะกรรมการพิจารณาโทษสำหรับเด็ก (The Departmental Committee on the Treatment of Young Offenders) เห็นด้วยกับแนวคิดในการใช้ศูนย์ควบคุม จนเกิดเป็นร่างกฎหมายอาญาปี 1938 ซึ่งบัญญัติถึงวิธีการลงโทษ เด็กและเยาวชนด้วยการใช้ศูนย์ควบคุม⁶² แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ผ่านสภาขุนนางของอังกฤษ เนื่องจากติดสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่อย่างไรก็ตาม ศูนย์ควบคุมได้ปรากฏขึ้นในมาตรา 19 ของกฎหมายอาญายุติธรรม ปี 1948 ในอีก 10 ปี

⁵⁹ J.E. Hall Williams .*The English Penal System in Transition*. p. 352

⁶⁰ อรรถ สุวรรณบุปผา. *หลักอาชญาวิทยา* (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 145

⁶¹ J.E. Hall Williams .*The English Penal System in Transition*. p. 354

⁶² สง่า ลีนะสมิต , *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน* , พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 4

ถัดมา⁶³ ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ต้องการลบล้างวิธีการลงโทษแบบเก่า โดยให้อำนาจศาลแขวงในการสั่งให้ผู้กระทำผิดที่มีอายุ 12 - 21 ปี ไปควบคุมตัวยังศูนย์ควบคุมนอกเวลา เป็นเวลารวมกันไม่เกิน 12 ชั่วโมง เวลาในการถูกควบคุมตัวต้องไม่ใช่เวลาทำงาน หรือเรียน และจะเข้าศูนย์ครั้งละไม่เกิน 3 ชั่วโมง ศาลอาจมีคำสั่งรายละเอียดอื่น ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมาด้วยก็ได้

ศูนย์ควบคุมศูนย์แรกเปิดทำการในปี 1950 ที่ Pell House ในเมืองลอนดอน ต่อมาก็มีศูนย์ในลักษณะนี้เปิดทำการเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง ส่วนใหญ่ศูนย์จะดำเนินการโดยตำรวจนอกเวลา และศูนย์จะใช้กับเด็กกระทำผิดอายุระหว่าง 12 - 21 ปี จนกระทั่งในปี 1960 มีศูนย์ควบคุมทั้งสิ้น 40 แห่ง สำหรับเด็กอายุ 17 ปีลงมา และศาลมีคำสั่งให้ใช้ศูนย์ควบคุมประมาณ 3,000 คดี⁶⁴ แต่มีข้ออ้างถึงเหตุการณ์หนึ่งคือ ศูนย์นี้จะมีจำกัดอยู่เฉพาะในเขตเมืองใหญ่ ๆ และเขตอุตสาหกรรมของเมืองลอนดอนเท่านั้น เนื่องด้วยอุปสรรคในเรื่องระยะทางที่จะต้องเดินทางมาเข้าศูนย์ ดังนั้น จึงมีศูนย์ควบคุมตั้งอยู่เฉพาะในเขตชุมชนที่มีผู้กระทำผิดอยู่เป็นจำนวนมากเท่านั้น

ต่อมาในปี 1961 กฎหมายอายุยุติธรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงอายุของผู้ที่กระทำผิดที่สามารถใช้ศูนย์ควบคุมได้จาก 12 - 21 ปี เพิ่มเป็นอายุระหว่าง 10 - 25 ปี และเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการถูกควบคุมทั้งหมดเพิ่มจากอย่างมากไม่เกิน 12 ชั่วโมง เป็นอย่างมาก ไม่เกิน 24 ชั่วโมง และต่อมาในปี 1964 ได้มีการจัดตั้งศูนย์ควบคุมแบบศูนย์สำหรับเด็กโตเป็นศูนย์แบบที่ 2 ซึ่งตั้งขึ้นตามความในกฎหมายฉบับนี้ที่เมืองกรีนวิช (Greenwich)⁶⁵ ในปัจจุบัน ศูนย์ควบคุมยังคงใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการลงโทษแทนการจำคุกระยะสั้น ทั้งกับเด็กและผู้ใหญ่ซึ่งกระทำผิดเล็กน้อย

- ประเทศออสเตรเลีย

การใช้ศูนย์ควบคุมในประเทศออสเตรเลียได้พัฒนามาจากแนวความคิดในการใช้ศูนย์กักกันชั่วคราว (Periodic Detention Centres) ซึ่งเริ่มใช้ครั้งแรกในประเทศนิวซีแลนด์ ในปี 1962 โดย ดร.เจ แอล ฮอบสัน รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ได้ทำให้เกิดความก้าวหน้าในการลงโทษ ก้าวหน้าไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการดัดนิสัยเด็กกระทำผิด ซึ่งประกอบด้วยการอยู่ในสถานคุมขังให้น้อยลง ซึ่งสิ่งนี้ได้เข้าไป

⁶³ J.E. Hall Williams .The English Penal System in Transition. p. 354

⁶⁴ H.K. Bevan.The Law Relating to Children , p. 122

⁶⁵ T.E. James.Child Law (London : Sweet & Maxwell,1962),p. 356

อุตสาหกรรมระหว่างการค้าประพณี และการจำขัง คือ มีการตั้งเงื่อนไขต่อผู้ต้องหามากกว่าการค้าประพณี แต่ก็ยังคงปล่อยผู้ต้องขังไว้ในสังคมที่มีอิสรภาพ⁶⁶

วัตถุประสงค์ของการใช้ศูนย์กักกันชั่วคราวในประเทศนิวซีแลนด์ ก็เพื่อเป็นการฝึกให้เยาวชนที่มีพฤติกรรมโน้มเอียงว่า จะก่ออาชญากรรมได้รู้จักใช้เวลาว่างอย่างจริงจัง และเป็นประโยชน์โดยเน้นไปในด้านการทำประโยชน์ชดเชยให้แก่สังคม ผู้กระทำผิดจะถูกกักกันในตอนเย็นของวันศุกร์ และจะคงอยู่ในศูนย์จนถึงก่อนเที่ยงวันอาทิตย์ จึงกลับบ้านได้⁶⁷

แนวคิดในการใช้ศูนย์กักกันชั่วคราวได้แผ่ขยาย มีการนำมาใช้ในประเทศต่างๆ มากมายรวมทั้งมีการนำมาใช้ในประเทศออสเตรเลียด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้ เพื่อให้เป็นวิธีการลงโทษกึ่งควบคุม ที่ทำให้เกิดความเช็ดหลาบ และยับยั้งอาชญากรรมที่รุนแรงกว่าการปรับ หรือการค้าประพณี แต่ไม่กระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของผู้กระทำผิดมากอย่างการจำคุก⁶⁸

ศูนย์กักกันชั่วคราวนี้ ได้นำมาใช้ครั้งแรกในประเทศออสเตรเลียที่รัฐ Queensland และ New South Wales ภายใต้พระราชบัญญัติการกักกันชั่วคราว ปี1970 ส่วนในรัฐ Victoria ก็มีการนำศูนย์กักกันชั่วคราวมาใช้เหมือนกัน ด้วยเหตุผลที่ว่า ศูนย์กักกันชั่วคราว มีวัตถุประสงค์เป็นการมุ่งลงโทษ เพื่อให้เกิดการเช็ดหลาบและยับยั้งเป็นสิ่งสำคัญ แต่ละเลยวัตถุประสงค์ในการแก้ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิดไป ซึ่งทำให้ศูนย์กักกันชั่วคราวไม่ต่างอะไรกับสถานกักกัน หรือเรือนจำต่างๆ มากนัก โดยเฉพาะในส่วนเกี่ยวกับผลกระทบทางลบจากการกักกันภายหลังพ้นโทษ ดังนั้น ในปี 1975 รัฐ Victoria จึงได้เปลี่ยนแปลงการลงโทษเด็กกระทำผิดจากการส่งตัวไปเข้าศูนย์กักกันชั่วคราว เป็นการใช้ศูนย์ควบคุมแทน ดังปรากฏในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม (ฉบับแก้ไข) ปี 1975 ซึ่งทำให้ศูนย์ควบคุมเป็นที่รู้จักกันครั้งแรกในตอนนั้นเอง⁶⁹

⁶⁶ อีริก เอ มิลเลน , “รายงานของผู้เชี่ยวชาญการกักกันชั่วคราวในประเทศนิวซีแลนด์”, ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง อาชญากรรมกับการป้องกันสังคม ว่าด้วยการนำระบบคุมประพณีมาใช้ในประเทศไทย (คณะสังคมศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519) , หน้า 129

⁶⁷ อ้างแล้ว, หน้า 129-134

⁶⁸ David Biles . “Crime and Justice in Australia” , p. 118

⁶⁹ Ibid ., p. 119

ศูนย์ควบคุมได้ก่อตั้งขึ้นเป็นรูปเป็นร่างครั้งแรกในรัฐ Victoria เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 1976 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการจำคุกระยะสั้น และเพื่อเป็นการลดผู้ต้องขังในเรือนจำ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ และสังคมในสวนรวมด้วย⁷⁰

การใช้ศูนย์ควบคุมนั้น โดยใช้อำนาจตามความในมาตรา 56 (2) ในพระราชบัญญัติศาลชั้นต้น ปี 1971 (Magistrates' Court Act 1971) ซึ่งให้อำนาจศาลในอันที่จะพิพากษาให้จำเลยที่มีความผิดเล็กน้อย คือ มีโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน ไปถูกควบคุมดูแลในศูนย์ควบคุมอาทียละ 18 ชั่วโมง คือ ในตอนเย็นๆวันธรรมดา 2 วัน เพื่อเป็นการแก้ไขพฤติกรรม และแก้ไขปัญหาผู้กระทำผิด โดยการพูดคุย ปรีกษาหารือ และการแนะแนวทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม และในวันหยุดสุดสัปดาห์ ตั้งแต่ 8.00-13.00 น. ต้องใช้เวลาเพื่อทำงานบริการสาธารณะประโยชน์ให้กับชุมชนของตนเอง⁷¹

ศูนย์ควบคุมได้ตั้งขึ้น 2 แห่งแรกที่เมือง Thombury และ Geelong⁷² ต่อจากนั้นก็ขยายต่อออกไปอีกเป็น 4 แห่ง ซึ่งทั้งหมดตั้งอยู่ในนครเมลเบิร์ลทั้งสิ้น และรัฐก็จัดงบประมาณให้จัดตั้งศูนย์ควบคุมขึ้นอีก ปีละ 2 แห่ง เรื่อยไปจนครบ 10 แห่ง และต่อไปจะได้ขยายศูนย์ควบคุมไปยังต่างจังหวัดด้วย⁷³

3.3.3.5 วิธีการในการใช้ศูนย์ควบคุม

ศูนย์ควบคุมจะอยู่ในขั้นตอนของศาลชั้นต้น หรือศาลแขวงซึ่งมีอำนาจส่งตัวผู้กระทำผิดไปควบคุมด้วยศูนย์ควบคุมแทนการลงโทษด้วยวิธีอื่น ทั้งนี้ มุ่งที่จะเป็นการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำผิด และในขณะเดียวกันก็เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดสำหรับความผิดที่ก่อขึ้นด้วย

ก. ขอบเขตของการใช้ศูนย์ควบคุม

การใช้ศูนย์ควบคุมสามารถใช้กันอย่างกว้างขวาง โดยมุ่งที่จะใช้ศูนย์ควบคุมเฉพาะกับผู้กระทำผิด ซึ่งไม่มีสันดานเป็นอาชญากร และสามารถปรับปรุงพฤติกรรมได้ ส่วนผู้ที่มีนิสัยอาชญากรร้ายแรงจะไม่

⁷⁰ ธงชัย ยศผล , "การศึกษาดูงานราชทัณฑ์ ณ ประเทศออสเตรเลีย". หน้า 36

⁷¹ อ่างแล้ว , หน้า 37-38

⁷² David Biles . *Crime and Justice in Australia* , p. 120

⁷³ ธงชัย ยศผล , "การศึกษาดูงานราชทัณฑ์ ณ ประเทศออสเตรเลีย". หน้า 37

ได้รับการพิจารณาให้ใช้มาตรการการลงโทษแบบนี้ ในการใช้ศูนย์ควบคุมนั้น ศาลจะเป็นผู้สั่งให้ส่งตัวผู้กระทำผิดไปยังศูนย์ควบคุมในกรณีดังต่อไปนี้⁷⁴

- เมื่อปรากฏว่าผู้กระทำผิดอยู่ในเขตอำนาจศาล หรือ
- เมื่อพิจารณาเห็นว่า ศูนย์ดังกล่าวเหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิด โดยคำนึงถึงอายุของผู้กระทำผิด ประวัติการกระทำผิด ฐานความผิด ประโยชน์ที่จะได้รับและสภาพแวดล้อมอื่นๆ
- เมื่อผู้กระทำผิดดังกล่าว ไม่เคยต้องโทษจำคุกหรือได้รับการอบรมในทัศนสถานวัยหนุ่ม หรือถูกคุมขังในสถานกักกัน หรือไม่เคยต้องคำพิพากษาให้ส่งตัวไปรับการอบรมที่โรงเรียนดัดสันดานมาก่อน
- เมื่อการกระทำผิดนั้นเป็นการกระทำผิดครั้งแรก
- เมื่อระยะทางที่ผู้กระทำผิดจะต้องเดินทางไปศูนย์ควบคุมต้องไม่เกิน 10 ไมล์หรือใช้เวลาในการเดินทางไม่เกิน 45 นาที (ด้วยเหตุนี้ศูนย์ควบคุมจึงมีอยู่เฉพาะในเขตชุมชนที่มีประชากรอยู่หนาแน่นเท่านั้น)

ข. ลักษณะของผู้กระทำผิด

การใช้ศูนย์ควบคุมสามารถใช้กับผู้กระทำผิดดังต่อไปนี้

- ผู้กระทำผิดเล็กน้อย ซึ่งศาลอาจพิพากษาลงโทษจำคุกต่ำกว่า 12 เดือนลงมา
- ผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยตัวต่างๆ ที่ทำไว้กับศาล เช่น ไม่จ่ายค่าปรับ ผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ เป็นต้น
- ผู้กระทำผิดเป็นครั้งแรก และไม่มีประวัติอาชญากรรมที่ร้ายแรงมาก่อน

ค. รูปแบบของการใช้ศูนย์ควบคุม

ศูนย์ควบคุมสามารถใช้ได้ในหลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล โดยอาจใช้ได้ดังนี้

- ใช้เป็นคำสั่งเดี่ยวแทนการลงโทษด้วยวิธีอื่น เช่น จำคุก ปรับ เป็นต้น
- ใช้เป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติ
- ใช้เป็นคำสั่งสำหรับโทษใหม่ ซึ่งผู้อยู่ในระหว่างถูกคุมประพฤติก่อนขึ้น
- ใช้เป็นบทลงโทษเมื่อผู้กระทำผิดฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติ
- ใช้แทนการกักขังกรณีผู้กระทำผิดไม่สามารถจ่ายค่าปรับได้

⁷⁴ H.K. Bevan . The Law Relating to Children , pp. 122-125

- ใช้เพิ่มโทษ สำหรับโทษฐานอื่นๆ

ง. ระยะเวลาในการถูกควบคุมตัว

เกี่ยวกับระยะเวลาในการถูกควบคุมตัวยังศูนย์ควบคุมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- คำสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำผิดไปควบคุมยังศูนย์ควบคุม ศาลจะต้องกำหนดจำนวนชั่วโมงทั้งหมดที่จะต้องควบคุมตัวไว้ ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง เว้นแต่กรณี ผู้กระทำผิดอายุต่ำกว่า 14 ปี และศาลพิจารณาเห็นว่า การควบคุมตัวไว้ 12 ชั่วโมง นั้นมากเกินไป จำนวนในการควบคุมนั้น อาจจะเป็น 12 ชั่วโมงก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมงสำหรับเด็กและไม่เกิน 36 ชั่วโมงสำหรับผู้ใหญ่ หากศาลพิจารณาเห็นว่า จำนวนชั่วโมงดังกล่าวนี้ไม่เพียงพอ
- ศาลจะสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำผิดไปควบคุมตัวยังศูนย์ควบคุมในบางเวลา ซึ่งอาจจะเป็นช่วงเย็นของวันธรรมดา หรือช่วงบ่ายในวันสุดสัปดาห์ คือ วันเสาร์หรืออาทิตย์ก็ได้ แต่เวลาในการถูกควบคุมตัวต้องไม่กระทบกระเทือนต่อเวลาการทำงาน หรือการศึกษาของผู้กระทำผิด ทั้งนี้ เนื่องจากแนวความคิดหลักของการใช้ศูนย์ควบคุมข้อหนึ่ง คือ การจำกัดการใช้เวลาว่างโดยไม่ตัดอิสระภาพนั่นเอง
- ในการถูกควบคุมตัวแต่ละครั้งนั้นต้องไม่ต่ำกว่าครั้งละ 1 ชั่วโมง และไม่เกิน 3 ชั่วโมง โดยในวันหนึ่งจะถูกควบคุมตัวได้เพียงครั้งเดียว
- การมาเข้าศูนย์ครั้งแรก ศาลจะเป็นผู้กำหนดวันและเวลาให้ ส่วนในการเข้าศูนย์ในครั้งต่อไป ขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะตกลงกับผู้กระทำผิด โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความสะดวก และประโยชน์ที่จะได้รับ

จ. การใช้เวลาว่างในระหว่างถูกควบคุมตัว

เวลาว่างในการถูกควบคุม จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- ส่วนที่หนึ่งจะไปใช้ในการแก้ไขพฤติกรรม และจิตใจของผู้กระทำผิด ผ่านทางกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทางศูนย์จะจัดให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละคน เพื่อประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำผิด เช่น การฝึกวิชาชีพที่จำเป็น การให้การศึกษา การให้คำปรึกษา การแนะนำทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล หรือกิจกรรมเสริมสร้างร่างกายต่างๆ เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้กระทำผิดรู้จักใช้เวลาว่างในทางสร้างสรรค์ และรู้จักเคารพกฎหมาย และทรัพย์สินของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลด้วย
- ส่วนเวลาอีกส่วนหนึ่งเป็นการชดเชยความเสียหายคืนให้กับสังคม โดยการทำงานสาธารณะ เช่น

ตกแต่งอาคารสถานที่ ปลุกสวนหย่อม ช่วยเหลือด้านแรงงานแก่ผู้ป่วยในสถานพยาบาลหรือ บ้านพักคนชรา หรือเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์ที่ทำงานบริการชุมชนต่างๆ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็น การลงโทษผู้กระทำผิดในสิ่งที่เขาได้กระทำไป

ฉ. ผู้รับผิดชอบดำเนินงานในศูนย์ควบคุม

ศูนย์ควบคุมจะขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดตั้งศูนย์ โดยการตัดสินใจ ที่จะตั้งศูนย์หรือไม่ และ ณ ที่ใด จะต้องขอคำปรึกษาจากศาลประจำท้องถิ่น รวมทั้งฝ่ายงานบริการสังคม และฝ่ายคุมประพฤติของแต่ละท้องถิ่นก่อนเป็นสำคัญ⁷⁵

ในศูนย์ควบคุมจะมีเจ้าหน้าที่ประจำเพียง 4 ตำแหน่ง คือ ผู้ปกครองหรือหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ สวัสดิการหรือเจ้าหน้าที่แผนงาน และพนักงานต้อนรับ และพิมพ์ดีด นอกนั้นจะเป็นอาสาสมัครซึ่งมีความ สามารถ และผู้ปกครองศูนย์เชิญมาร่วมงาน⁷⁶

โดยปกติผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานในศูนย์อาจได้แก่ ตำรวจนอกเวลาประจำท้องถิ่นหรือ พนักงานราชทัณฑ์ หรือพนักงานบริการสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น

ช. การผิดเงื่อนไขในการเข้าศูนย์ควบคุม

ในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์กำหนดให้ หรือทำผิดกฎของ ศูนย์ เช่น การมาเข้าศูนย์สาย เมาสุราขณะมาเข้าศูนย์ หรือฝ่าฝืนไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์ ผู้กระทำ ผิดจะต้องถูกลงโทษ โดยถ้าเป็นความผิดเล็กน้อยเช่นนี้ จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ที่จะลงโทษ เช่น เพิ่มจำนวนชั่วโมงในการเข้าศูนย์แต่ละครั้ง เพิ่มจำนวนทั้งหมดที่ต้องเข้าศูนย์ หรือเพิ่มงานให้ทำ หรือ ร้องขอต่อศาลให้เปลี่ยนโทษในการเข้าศูนย์ควบคุมเป็นโทษอื่นๆ เช่น จำคุก เข้าสถานกักกัน เป็นต้น⁷⁷

⁷⁵ Ibid ., p. 123

⁷⁶ David Biles . "Crime and Justice in Australia" , p. 122

⁷⁷ H.K. Bevan . The Law Relating to Children , p. 125

แต่ถ้าผู้กระทำผิดฝ่าฝืนอย่างร้ายแรง เช่น ไปกระทำความผิดใหม่ขึ้นอีก ซึ่งไม่ใช่ความผิดโทษ ผู้กระทำผิดจะต้องถูกส่งตัวกลับไปยังศาล เพื่อพิจารณาโทษในความผิดเดิม และบทโทษที่กระทำขึ้นใหม่ด้วย โดยศาลอาจพิจารณาให้ลงโทษด้วยการจำคุกได้

3.3.3.6 แนวคิดในการใช้ศูนย์ควบคุมในประเทศไทย

ถึงแม้ว่าศูนย์ควบคุมจะยังไม่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยก็ตาม แต่ก็มีสิ่งหนึ่งที่เป็นตัวชี้ให้เห็นโอกาสความเป็นไปได้ในการนำศูนย์ควบคุมมาใช้ในโอกาสต่อไป คือ การที่ในปัจจุบันระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้พัฒนาไปสู่รูปแบบการแก้ไข ฟื้นฟู พฤติกรรมเด็กและเยาวชนมากกว่าที่มุ่งลงโทษอย่างรุนแรง เห็นได้จากการที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้ใช้วิธีการคุมประพฤติ การปรับ การฝึกและอบรม เป็นต้น ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยได้ยอมรับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนด้วยวิธีการต่างๆมากขึ้น และน่าจะเกิดประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดและสังคมมากกว่าการใช้ระบบมุ่งลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว และตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 104 ก็มีการให้อำนาจพิเศษแก่ศาลเยาวชนและครอบครัวให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษทางอาญาได้ ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดมาตรการในการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกของเด็กและเยาวชนไว้ด้วยกัน 3 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ให้ศาลเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นกักและอบรม ซึ่งต้องกักและอบรมในสถานกักและอบรมของสถานพินิจเท่านั้น

วิธีที่ 2 ให้ศาลเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังสถานพินิจ สถานศึกษาหรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต

วิธีที่ 3 เปลี่ยนโทษปรับซึ่งเป็นโทษที่เบาว่าการจำคุกเป็นการคุมประพฤติเด็กและเยาวชน

หากพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า การใช้อำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวทั้ง 3 วิธีการ เป็นการใช้มาตรการในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนแบบควบคุมตัว และแบบไม่ควบคุมตัว การใช้มาตรการแบบควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ก็คือ การกักและอบรม และการฝึกและอบรม หากศาลเยาวชนและครอบครัวต้องการใช้มาตรการที่ไม่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนก็ต้องใช้วิธีการ ปรับ และการคุมประพฤตินั่นเอง ซึ่งหากศาลใช้การเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39(1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นการกักและอบรมหรือฝึกและอบรมตามวิธีที่ 1 และวิธีที่ 2 ก็ยังถือว่าเป็นการใช้มาตรการที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนแบบควบคุมตัว เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนโทษจำคุกมาเป็นกักและอบรมหรือการฝึกและอบรมซึ่งมีลักษณะเบากว่า เนื่องจากสถานที่กักและอบรมและฝึกและอบรมจะมีสภาพของบ้านผสมโรงเรียน มีความมั่ง

คงแข็งแรงน้อยกว่าเรือรบจำ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าสถานที่ดังกล่าวมีสภาพความเป็นอยู่แย่งกว่าการอยู่ในเรือรบจำของผู้ใหญ่ ทั้งนี้เป็นเพราะความแออัดของเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการกักและอบรมและฝึกและอบรมมีจำนวนมากขึ้นทุกวัน ในทางกลับกันหากศาลเยาวชนและครอบครัวใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชน คือ การปรับ แต่อย่างไรก็ตาม การลงโทษด้วยการปรับอาจจะไม่กระทบกระเทือนต่อเด็กและเยาวชนที่มีฐานะครอบครัวร่ำรวย เพื่อแลกกับการที่จะต้องถูกควบคุมตัวและถูกจำกัดอิสรภาพด้วยจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย มีความหมายน้อยมากกับครอบครัวที่มีฐานะดี ในทางตรงข้าม การปรับเด็กและเยาวชนที่มีฐานะยากจน หากเข้ากันค่าในอัตราเดียวกันกับผู้ที่มีฐานะร่ำรวย ดูเสมือนจะไม่เป็นธรรมนักในแง่ศีลธรรม ส่วนในทางนิติศาสตร์ผู้ที่กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันจะต้องได้รับโทษเหมือนกัน แต่การปรับผู้ที่มีฐานะยากจนให้น้อยกว่าผู้ที่มีฐานะดี ในกรณีนี้ประพฤติผิดอย่างเดียวกันย่อมกระทำไต่ยากจนเกือบจะเป็นไปไม่ได้⁷⁸ ดังนั้น มาตรการนี้ จึงไม่น่าจะเป็นมาตรการที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และหากใช้การคุมประพฤติก็มีข้อขัดแย้งจากผู้เสียหายว่าเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว หรือ เพราะเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดจะได้รับอนุญาตให้กลับไปอยู่กับครอบครัว และชุมชนอย่างอิสระเหมือนเดิม และก็ได้ทำประโยชน์อย่างใดตอบแทนให้กับสังคมให้สาสมกับความผิดเลย และยิ่งไปกว่านั้น เด็กและเยาวชนจะมิได้รับการแก้ไข พื้นฟู พฤติกรรมให้ดีขึ้น จึงดูเหมือนว่าเด็กและเยาวชนนั้นมิได้รับโทษแต่ประการใด จากการกระทำความผิดนั้นเลย

ดังนั้น สรูปการที่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 นั้น เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ซึ่งโดยหลักการแล้วจะไม่ใช้โทษจำคุกและการกักขังกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเลยถ้าไม่ใช้กรณีจำเป็น แต่การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยส่งไปกักและอบรมและฝึกและอบรมนั้นก็ยังเป็นการใช้มาตรการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนอยู่ หากแต่การปรับและการคุมประพฤติเท่านั้น ที่เป็นการใช้มาตรการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนแบบไม่ควบคุมตัวอย่างแท้จริง แต่การลงโทษทั้งสองวิธีดังกล่าวดูจะไม่เป็นการเพียงพอในด้านการแก้ไข พื้นฟู เด็กและเยาวชนเพื่อให้กลับตนเป็นคนดีอย่างแท้จริง

ปัจจุบัน ในวงการกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ได้มีการตื่นตัวกับการแสวงหาแนวทางในการแก้ไข พื้นฟู ชัดเกลา เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี ไม่มุ่งถึงการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และเชื่อว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพราะความอ่อนเยาว์ ขาดประสบการณ์ และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ มิได้มีสันดานเป็นอาชญากร และมีโอกาสที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมให้เป็นคนดีได้ไม่ยากนัก ซึ่งวิธีแก้ไขแบบใหม่นั้นต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนให้มากที่สุด

⁷⁸ สมศรี เปี่ยมสมบุรณ์, "การลงโทษผู้กระทำความผิดแนวใหม่", หน้า 42

และต้องสามารถยับยั้งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในอนาคตได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันสังคมจากการก่ออาชญากรรมขึ้นอีก วิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนเอง คือ การใช้มาตรการการเฝ้าระวังควบคุมตัว เพราะมาตรการกึ่งควบคุมนี้ จะมีทั้งการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนเป็นบางเวลา ซึ่งเปรียบเสมือนการนำเด็กและเยาวชนเข้ามารับการอบรมสั่งสอน แก้ไข ปรับปรุงพฤติกรรมได้อย่างใกล้ชิด ในขณะที่เดียวกันเด็กและเยาวชนก็ยังคงมีอิสรภาพ และได้อยู่ในสังคมต่อไปอันเป็นผลดีต่อการแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชน

การใช้มาตรการกึ่งควบคุมนั้นก็อยู่ด้วยกันหลายวิธี ในประเทศไทยยังไม่มีกานำวิธีการลงโทษกึ่งควบคุมมาใช้เลยแม้แต่วิธีเดียว ทั้งๆ ที่มาตรการกึ่งควบคุมนี้มีประโยชน์ทั้งต่อเด็กและเยาวชนเองและ ต่อสังคมมากกว่าการใช้มาตรการควบคุมตัวและมาตรการไม่ควบคุมตัว

3.3.4 สถาบันอื่นๆที่ใช้ในการฝึกและอบรม

นอกจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ฝึกและอบรมแล้ว สถาบันของภาคเอกชนก็สามารถที่จะจัดตั้งสถานฝึกและอบรมได้ โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางจะเป็นผู้ออกใบอนุญาตให้แก่เอกชนจัดตั้งสถานศึกษา สถานฝึกอบรม หรือสถานแนะนำทางจิตเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนซึ่งต้องพบว่าการกระทำผิดหรือเป็นจำเลย หรือเป็นผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ลงโทษ หรือให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งการจัดตั้งสถานฝึกและการอบรมของภาคเอกชนนี้ จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอธิบดี ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 20 ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการบัญญัติ มาตราดังกล่าวก็เพื่อเป็นการบรรเทาความแออัดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยอนุญาตให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

แต่จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบัน สถานฝึกและอบรมของภาคเอกชน ตามบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวยังไม่มีการจัดตั้งขึ้นเป็นผลให้สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ยังมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบสัดส่วนของจำนวนเด็กที่จะต้องเข้ารับการฝึกและอบรม ดังจะเห็นได้จากในกรุงเทพมหานคร สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงมีเพียงแห่งเดียว คือ บ้านปราณี โดยทำหน้าที่รองรับเด็กและเยาวชนหญิงที่ศาลได้มีคำสั่งให้เข้ารับการฝึกและอบรม แต่มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนเด็กและเยาวชนที่จะเข้าสู่ระบบการฝึกและอบรม

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานฝึกและอบรมในต่างประเทศแล้วจะพบว่า ในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เกิดปัญหาความแออัดของสถานควบคุมและสถานฝึกอบรมสำหรับเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐต่าง ๆ ในการดูแลและจำเป็นต้องใช้งบประมาณมากในการดูแล จึงได้มีการนำแนวคิดในการลดปริมาณเด็กและเยาวชนในสถานควบคุมของรัฐลง โดยให้ใช้วิธีการฝึกอบรมตามเทคนิคใหม่ เช่น เปิดค่ายอบรมแบบเข้าไปเย็นกลับ (Day Treatment Programs) หรือ บ้านกึ่งวิถี (Halfway Houses) ซึ่งเป็นสถานฝึกอบรมแบบเปิดซึ่งอาศัยชุมชนเป็นพื้นฐาน⁷⁹ ต่างจากสถานฝึกอบรมแบบปิดที่อยู่ในความดูแลของรัฐ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถานฝึกและอบรมในส่วนของภาคเอกชนขึ้น เพื่อเป็นการบรรเทาความแออัดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของรัฐอีกทางหนึ่ง

3.4 วิธีประเมินผลการศึกษาและฝึกอบรม

เมื่อศาลได้พิจารณาพิพากษาให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกและอบรม สำหรับกรณีเด็กและเยาวชนที่ปรากฏว่า ได้กระทำความผิดจริง หรือศาลได้สั่งกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติสำหรับเด็กและเยาวชนที่ไม่มีผิด แต่ศาลเห็นว่ามีความผิดที่อาจกระทำความผิดขึ้นมาได้ ทั้งสองกรณีดังกล่าว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ในการประเมินผลและติดตามผล เพื่อที่จะได้ทราบว่า การฝึกและอบรมหรือการวางเงื่อนไขการคุมประพฤตินั้น เด็กและเยาวชนมีความก้าวหน้าเพียงไร ซึ่งแยกเป็น 2 กรณี คือ

3.4.1 วิธีประเมินผลเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.2.1 ว่าศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิเศษกว่าศาลธรรมดา คือสามารถวางเงื่อนไขการคุมประพฤติ สำหรับเด็กและเยาวชนที่ศาลพิจารณาและพิพากษาว่า มีได้กระทำความผิดตามฟ้องได้ ดังนั้น เด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติได้นั้นก็จะมีทั้งที่ได้กระทำความผิดและมีได้กระทำความผิดทั้งสองกรณี เมื่อศาลกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติอย่างไร พนักงานคุมประพฤติฝ่ายประมวลข้อเท็จจริงคดีอาญาจะบันทึกคำสั่งศาล พร้อมด้วยนำตัวเด็กและเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครองมาพบกับหัวหน้าฝ่ายควบคุมและสอดส่อง เพื่อลงทะเบียนรับตัวเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งให้คุมประพฤติดังบัญชีจ่ายสำเนาให้พนักงานคุมประพฤติที่รับผิดชอบเขตต่าง ๆ เช่น เด็กและเยาวชนพักอาศัยที่เขตดุสิต สำนักงานให้พนักงานคุมประพฤติที่รับผิดชอบเขตดุสิต เป็นต้น จากนั้นก็จะมีการ

⁷⁹ วิธา มหาคุณ, รายงานการเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงานด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา , ตุลาคม ปีที่ 43 เล่มที่ 3 , หน้า 151

ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการคุมประพฤติ และพนักงานคุมประพฤติผู้รับผิดชอบจะทำบันทึกการสอดส่อง (ใบนัด) ตามคำสั่งของศาลว่า ให้มารายงานตัวทุกระยะเวลาเท่าใด รายละเอียดต่างๆที่ศาลมีคำสั่ง เช่น ห้ามคบเพื่อนชั่ว ห้ามเที่ยวเตร่เวลากลางคืน ให้เรียนหนังสือหรือให้ประกอบอาชีพ ในใบนัดจะต้องให้รายละเอียดของคำสั่งศาลให้มากที่สุด เพราะผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ปกครองจะได้ทราบรายละเอียดของคำสั่งศาลในการที่ต้องปฏิบัติตัว วันนัดที่ต้องมารายงานตัว

การออกหนังสือการบันทึกการสอดส่อง (ใบนัด) ในกรณีศาลมีคำสั่งให้เด็กและเยาวชนถูกคุมประพฤติ พนักงานคุมประพฤติต้องออกใบนัดให้เด็กและเยาวชนทุกราย เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ และผู้ปกครองทราบกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติที่ศาลสั่งรวมทั้งทราบวันนัดที่ต้องมารายงานตัว พร้อมกับให้ออกสารข้อความปฏิบัติในระหว่างการคุมประพฤติ

ในการกำหนดวันให้ผู้ถูกคุมประพฤติมารายงานตัวนั้น ปกติจะนับวันชนวัน แต่จะกำชับผู้ถูกคุมประพฤติและผู้ปกครองว่าวันไหนตรงกับวันหยุดราชการปกติ หรือวันนักขัตฤกษ์ ผู้ถูกคุมประพฤติให้รายงานตัววันเข้ามาในวันทำการ สำหรับการนัดรายงานตัวครั้งสุดท้าย พนักงานคุมประพฤติจะนัดก่อนวันพ้นกำหนดเวลาการคุมประพฤติอย่างน้อย 15 วัน (แต่ในส่วนกลางจำนวนผู้ถูกคุมประพฤติมาก นัดก่อนวันพ้นกำหนดคุมประพฤติ 1 เดือน) เพื่อจะได้มีเวลาติดตาม กรณีผู้ถูกคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาลมารายงานตัวไม่ตรงตามกำหนดนัด

การกำหนดวันให้ผู้ถูกคุมประพฤติมารายงานตัว อาจจะใช้วิธีการอื่นใดก็ได้ เช่น กำหนดวันให้ตรงกับที่เจ้านัดผู้ถูกคุมประพฤติมาทำงานบริการสังคม หรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ หรืออาจจะนัดให้พร้อมกับผู้ถูกคุมประพฤติรายอื่นๆ เพื่อการรับรายงานตัวเป็นกลุ่ม หรือการทำกลุ่มบำบัดก็ได้ เมื่อถึงวันนัดรายงานตัวตามคำพิพากษาของศาล ผู้ถูกคุมประพฤติมีหน้าที่ต้องมารายงานตัวกับพนักงานคุมประพฤติ พร้อมกับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้แทนผู้ปกครอง เพื่อพนักงานคุมประพฤติได้สอบถามถึงการปฏิบัติของผู้ถูกคุมประพฤติว่า ในระหว่างการคุมประพฤติผู้ถูกคุมประพฤติมีนิสัยความประพฤติ การศึกษา การประกอบอาชีพ สถานะของครอบครัว และในเรื่องอื่นๆ ว่าดำเนินไปอย่างมีอุปสรรคหรือข้อขัดข้องประการใด พนักงานคุมประพฤติจะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือตักเตือนตามที่เห็นสมควร บันทึกการรายงานตัวไว้ในสำนวน

การศึกษาหรือการประกอบอาชีพ ไปโรงเรียนปกติควรสอบถามถึงลักษณะนิสัย ความประพฤติ ตลอดจนอารมณ์ บุคลิกภาพ และการปรับตัว หรือการใช้เวลาว่างของผู้ถูกคุมประพฤติ นอกจากนี้ พนักงานคุมประพฤติยังต้องมีการออกไปสอดส่อง คือ การดูแลว่าผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร อยู่

ในสภาพแวดล้อมอย่างใด ถ้าหากว่ามีแนวโน้มว่าจะประพฤติดัวเสียหายหรืออาจจะกระทำความผิดขึ้นใหม่ พนักงานคุมประพฤติต้องว่ากล่าวตักเตือน และรายงานให้ศาลทราบถึงพฤติกรรมต่างๆ ในระหว่างการคุมประพฤติตามคำพิพากษา การออกไปสอดส่องมีวัตถุประสงค์ เพื่อจะดูว่าผู้ถูกคุมประพฤติได้ประกอบอาชีพ หรือได้ทำการศึกษาล่าเรียนต่อหรือไม่ เพื่อทราบความเคลื่อนไหวของผู้ถูกคุมประพฤติว่า ได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น หรือกลับไปกระทำความผิดอีกหรือไม่ หรือถูกจับกุมดำเนินคดีใหม่อีก มีแนวโน้มว่าจะประพฤติดัวเสียหายหรือไม่ เพื่อพนักงานคุมประพฤติจะได้ให้คำแนะนำตักเตือนและช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติในเรื่องของความประพฤติ การศึกษา การประกอบอาชีพ ให้ผู้ถูกคุมประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดโดยเคร่งครัด ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ถูกคุมประพฤติที่มีปัญหาต่างๆ

เมื่อพนักงานคุมประพฤติออกไปสอดส่องแล้ว ต้องนำการบันทึกการสอดส่องว่า ได้พบกับใครบ้าง นอกจากผู้ถูกคุมประพฤติ บิดามารดา ผู้ปกครองแล้ว ข้อมูลที่ได้จากประชาชนในชุมชนก็เป็นข้อมูลที่น่ามา ประเมินในเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติการปฏิบัติตัวของผู้ถูกคุมประพฤติ เมื่อผู้ถูกคุมประพฤติมารายงานตัวครบตามกำหนดนัด ประพฤติปฏิบัติตนตามคำพิพากษาของศาล ผลการสอดส่อง ไม่ประพฤติดัวเสียหายและไม่มีความเสี่ยงที่จะประพฤติดัวเสีย ก็เขียนรายงานพันการคุมประพฤติ เพื่อที่จะได้เก็บไว้เป็นสถิติและนำมาประเมินผลต่อไป แต่หากผู้ถูกคุมประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข พนักงานคุมประพฤติจะต้องรายงานให้ศาลทราบ เพื่อหาวิธีการที่จะแก้ไขเด็กและเยาวชนต่อไป

3.4.2 วิธีประเมินผลเด็กและเยาวชนที่ส่งเข้ารับการฝึกและอบรม

ในกรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาและพิพากษาว่า เด็กและเยาวชนนั้นได้กระทำความผิดจริง และสั่งให้เด็กและเยาวชนนั้นเข้ารับการฝึกและอบรม เมื่อได้รับตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานฝึกและอบรมตามประเภทเด็กและเยาวชนแล้ว นอกจากจะจัดให้เรียนหนังสือและฝึกวิชาชีพดังกล่าวมาแล้ว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะต้องคอยสอดส่องและติดตามผลการเรียนและการฝึกวิชาชีพมาพิจารณาประกอบด้วย ว่าเด็กและเยาวชนมีความตั้งใจในการเรียนและการฝึกอาชีพได้ผลเพียงใด ความประพฤติต่างๆ ไป การอยู่ในระเบียบวินัยและการเชื่อฟังเจ้าหน้าที่เป็นอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาว่าเด็กและเยาวชนผู้นั้นปฏิบัติตนได้ผลดีก้าวหน้าหรือไม่ ก้าวหน้าเพียงใด ซึ่งการแบ่งระดับการประเมินผลอาจแบ่งออกเป็นชั้นๆ ดังนี้ คือ

1. ไม่ก้าวหน้า
2. ก้าวหน้าน้อย
3. ก้าวหน้าพอใช้

4. ก้าวหน้าดี

5. ก้าวหน้าดีมาก

การประเมินผลนี้จะเป็นระยะๆ โดยปกติจะทำการประเมินผลทุกๆ 4 เดือน

การประเมินผลมีประโยชน์เกี่ยวกับการเสนอศาลให้ปล่อยตัวเด็กและเยาวชนรวมทั้งการให้สิทธิพิเศษเด็กและเยาวชน เช่น ให้สิทธิย้ายไปอยู่สถานฝึกและอบรมแบบเปิด คือ ไม่ถูกจำกัดอิสรภาพ เช่น ในกรณีที่ศาลส่งเด็กมาฝึกและอบรมมีกำหนดขั้นต่ำ 1 ปี ขั้นสูงไม่เกิน 3 ปี ดังนี้ ถ้าเด็กนั้นประพฤติตนดี ผลการฝึกอบรมก้าวหน้าดีมาก สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอาจเสนอศาลให้ปล่อยเด็กนั้นเมื่อฝึกอบรมครบกำหนดขั้นต่ำ 1 ปีแล้ว ไม่ต้องรอถึง 3 ปีก็ได้ ในทางตรงกันข้ามหากเด็กนั้นเป็นผู้ที่ประพฤติตนไม่ก้าวหน้าอาจได้รับผลเสียสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอาจเสนอศาลให้ใช้วิธีการอื่นๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็ได้ เช่น การจำกัดอิสรภาพมากขึ้นและอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลที่เข้มงวด โดยปกติอาจถูกส่งไปกักไว้ยังสถานกักและอบรม หรือถูกส่งไปฝากกักขังเรือนจำ⁸⁰

นอกจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะต้องให้การศึกษาและการฝึกวิชาชีพแก่เด็กและเยาวชนดังกล่าวมาแล้ว สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนยังต้องให้การศึกษา อบรมสั่งสอนในด้านศีลธรรม และหลักศาสนาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอีกด้วย โดยปกติจะมีนุศนาจารย์มาอบรมศีลธรรมเป็นระยะ รวมทั้งการจัดให้มีการฟังเทศน์ในบางโอกาส ทั้งนี้ เพื่อกล่อมเกลাজิตใจเด็กและเยาวชนให้มีความสำนึกตน มีศีลธรรมดีขึ้น ละเว้นจากการปฏิบัติชั่วต่อไป

3.5 สภาพบังคับทางกฎหมาย

การคุมประพฤติเด็กและเยาวชนนั้น นอกจากศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งคุมประพฤติเด็กและเยาวชนตามข้อ 3.2.1 แล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีอำนาจคุมประพฤติเด็กและเยาวชนในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ส่งตัวเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นจำเลยไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือส่งตัวไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับอนุญาต โดยกำหนดระยะเวลากักและอบรมหรือฝึกอบรมขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ เช่น ขั้นต่ำ 1 ปี ขั้นสูง 2 ปี เป็นต้น และต่อมาศาลเห็นว่าผลของการเข้ารับการการอบรมก้าวหน้าดี เป็นที่น่าพอใจและเห็นว่าถ้าปล่อยตัวไปแล้ว เด็กและ

⁸⁰ มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

เยาวชนั้นไม่น่าจะกระทำความผิดขึ้นใหม่อีก ศาลมีอำนาจปล่อยตัวเด็กและเยาวช นั้นไปในระยะใดที่ไม่ น้อยกว่าขั้นต่ำแต่ยังไม่ถึงขั้นสูงได้ตลอดเวลา ในกรณีดังกล่าวนี้ศาลจะปล่อยตัวเด็กและเยาวชไปโดย กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติได้⁸¹ เมื่อเด็กและเยาวชถูกคุมประพฤติ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอดส่อง และทำรายงานเกี่ยวกับการคุมประพฤติของเด็กและเยาวชเสนอต่อศาลก็คือ พนักงานคุมประพฤติ หรือ พนักงานสังคมสงเคราะห์ที่ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชมอบหมายนั่นเอง ซึ่งในการ รายงานผลการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนั้นสามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ

3.5.1 กรณีพ้นเงื่อนไขการคุมประพฤติ

ถ้าเด็กและเยาวชได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติที่ศาลกำหนด และไม่ฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุม ประพฤติ หรือมิได้กระทำความผิดขึ้นใหม่อีก เด็กและเยาวชนั้นก็พ้นจากสภาพบังคับ คือ เป็นการ พ้นการคุมประพฤตินั่นเอง

3.5.2 กรณีผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติ

กรณีที่เด็กและเยาวชที่ศาลสั่งปล่อยตัวไป โดยมี การวางเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติตามที่ศาล กำหนดไว้ หากเด็กและเยาวชไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติที่ศาลกำหนด เช่น เด็กและเยาวช นั้นไม่มารายงานตัวตามที่พนักงานคุมประพฤติกำหนด หรือเด็กและเยาวชนั้นยังประพฤติตนไม่เหมาะสม เกี่ยวเตร่ คบเพื่อนไม่ดี หรือไม่ไปศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพให้เป็นกิจจะลักษณะ เป็นต้น ใน กรณีนี้พนักงานคุมประพฤติจะรายงานให้ศาลทราบ ศาลจะออกหมายเรียกเด็กและเยาวชนั้นมาตักเตือน และให้โอกาสอีกหลายครั้ง ตามที่ศาลเห็นสมควร และหากในกรณีที่เด็กและเยาวชใดที่ศาลได้ออกหมาย เรียกแล้ว แต่ปรากฏว่า เด็กและเยาวชนั้นไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่ปรากฏเหตุอันสมควร ศาลจึงจะ ออกหมายจับนำตัวมาตักเตือน และหากในกรณีที่เด็กและเยาวชนั้น กระทำความผิดเงื่อนไขการคุมประพฤติ เสมอๆ และมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนั้น จะกระทำความผิดอาญาในอนาคตอันใกล้ ศาลมี อำนาจส่งเด็กและเยาวชนั้นไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวช หรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับอนุญาตแห่งใดแห่งหนึ่งได้ ส่วนกำหนดระยะเวลาการเข้ารับการกักและอบรม หรือฝึกและอบรม ศาลสามารถกำหนดระยะเวลาได้ดังนี้

⁸¹ อ่างแล้ว , มาตรา 105

ก. ในกรณีที่เด็กและเยาวชนที่มีได้กระทำความผิด ตามหัวข้อ 3.2.1 ถูกคุมประพฤติ ศาลมีอำนาจส่งตัวเด็กและเยาวชนนั้นเข้ารับการกักและอบรม หรือฝึกและอบรม ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือสถานฝึกและอบรมที่ได้รับอนุญาตแห่งใดแห่งหนึ่งได้เป็นเวลาไม่เกิน 1 ปี แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาที่เด็กและเยาวชนนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ เพราะหากเด็กและเยาวชนนั้นกลายเป็นผู้ใหญ่ที่อายุเกินกว่า 24 ปีบริบูรณ์แล้ว การคุมประพฤตินี้ไม่เป็นผลก็ต้องเลิกไป เพราะหลังจากนั้นเด็กและเยาวชนที่กลายเป็นผู้ใหญ่ไปแล้วได้กระทำความผิดขึ้น เด็กและเยาวชนนั้นจะได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดนั้น⁸²

ข. ในกรณีที่เด็กและเยาวชนเข้ารับการกักและอบรมหรือการฝึกและอบรม ตามที่ศาลได้กำหนดระยะเวลาขั้นต่ำสูงสุดไว้ และในการเข้ารับการกักและอบรม หรือการฝึกและอบรมนี้ เด็กและเยาวชนมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติตนในสถานกักและอบรม หรือในสถานฝึกและอบรมที่ได้รับอนุญาต เด็กและเยาวชนนั้นได้รับการปล่อยตัวจากสถานฝึกและอบรมดังกล่าว แต่การปล่อยตัวเด็กและเยาวชนนั้น เป็นการปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไขการคุมประพฤติไว้ หากเด็กและเยาวชนประพฤติตนผิดเงื่อนไข ศาลก็ดำเนินการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้เช่นกัน แต่ระยะเวลาการกักและอบรม หรือการฝึกและอบรมนั้น จะเป็นระยะเวลาสั้นเท่าใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกำหนดระยะเวลาขั้นสูงสุดศาลกำหนดไว้⁸³

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 นี้ จะเห็นได้ว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวมีความมุ่งหมายที่จะให้มีการแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากกว่าที่จะทำการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และนอกจากนั้นยังมีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่มีพฤติการณ์แวดล้อมที่น่าเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอีก โดยเห็นว่า ถ้าหากเด็กและเยาวชนถูกวางเงื่อนไขการคุมประพฤติ เด็กและเยาวชนนั้นอาจสามารถดำรงตนให้เป็นคนดีได้ และเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็งไม่กระทำความผิด แต่หากเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ถูกคุมประพฤติได้ ถ้าแสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้นยังไม่สามารถควบคุมตนเองได้ อาจเป็นเพราะความอ่อนเยาว์ หรือเด็กและเยาวชนนั้นอยู่ในพฤติการณ์แวดล้อมที่ไม่ดี ศาลจึงเห็นว่า เด็กและเยาวชนนั้นควรเข้ามารับการฝึกและอบรมในสถานฝึกและอบรมที่ศาลกำหนดให้ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งทางด้านจิตใจและอบรมสั่งสอนให้เด็กเยาวชนนั้นสามารถดูแลตนเองให้เป็นคนดี โดยไม่กระทำความผิดได้ แต่การนำเด็กและเยาวชนมาเข้ารับการฝึกและอบรมนั้น ยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

⁸² อ่างแล้ว , มาตรา 101

⁸³ อ่างแล้ว , มาตรา 105